

UCHWAŁA Nr XVI/174/04

**Rady Gminy Wiązownica
z dnia 29 lipca 2004 r.**

**w sprawie: przyjęcia Planu Rozwoju Lokalnego na lata
2004-2006 i 2007-2013**

Działając na podstawie art. 18 ust. 2 punkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 roku o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2001 r. Nr 142 , poz. 1591 z późniejszymi zmianami) oraz rozporządzenia Ministra Gospodarki i Pracy z dnia 1 lipca 2004 r. w sprawie przyjęcia Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego 2004-2006 (Dz.U. Nr 166, poz. 1745)

**Rada Gminy Wiązownica
u c h w a l a c o n a s t ę p u j e :**

§ 1.

Przyjmuje się Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Wiązownica stanowiący załącznik Nr 1 do Uchwały.

§ 2.

Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Rady Gminy

Jan Zolysak

PLAN ROZWOJU LOKALNEGO GMINY WIĄZOWNICA

ZPORR

Zintegrowany Program
Operacyjny
Rozwoju Regionalnego

*Załącznik nr 1 do Uchwały Nr 16/174/04
Rady Gminy Wiązownica z dnia 29 lipca 2004r*

**Rzeszów – Wiązownica
Lipiec 2004**

SPIS TREŚCI

SPIS TREŚCI	2
I. WPROWADZENIE	3
II. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA GMINY	4
1. Ogólna charakterystyka gminy	4
2. Sytuacja demograficzna w gminie.....	8
3. Zagospodarowanie przestrzenne	18
4. Charakterystyka gospodarki na terenie gminy	26
5. Turystyka i kultura w gminie	30
III. PLANOWANE DZIAŁANIA SŁUŻĄCE POPRAWIE SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ W GMINIE	33
1. Działania przewidziane do realizacji w gminie	33
2. Zidentyfikowane obszary rozwojowe	35
3. Lista zadań do realizacji w gminie	38
IV. POWIĄZANIE PLANOWANYCH PROJEKTÓW Z DZIAŁANAMI REALIZOWANYMI OBECNIE NA OBSZARZE GMINY	43
V. OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ PLANU ROZWOJU LOKALNEGO W GMINIE WIĄZOWNICA	45
VI. PLAN FINANSOWY GMINY NA LATA 2004 - 2006 ORAZ PROGNOZA NA KOLEJNE LATA	50
1. Struktura budżetów gminy za lata ubiegłe (2000-2003).....	50
2. Plan finansowy gminy na lata 2004-2006	54
VII. SYSTEM WDRAŻANIA I MONITOROWANIA PLANU ROZWOJU LOKALNEGO NA OBSZARZE GMINY	60
1. Metodologia wdrażania planu rozwoju lokalnego.....	60
2. System monitorowania, sposoby oceny oraz promocja planu rozwoju lokalnego.....	62
VIII. PODSUMOWANIE I WNIOSKI	65

I. WPROWADZENIE

Plan Rozwoju Lokalnego jest kompleksowym dokumentem określającym strategię społeczno-gospodarczą Gminy Wiązownica na lata 2004 – 2006, a także wskazuje planowane działania w latach 2007 – 2013. Dokument został przygotowany na podstawie Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica, Narodowego Spisu Powszechnego dla Gminy Wiązownica, a także innych materiałów będących w posiadaniu Urzędu Gminy w Wiązownicy.

Plan Rozwoju Lokalnego przedstawia sytuację społeczno-ekonomiczną Gminy, formułuje cele i zawiera opis strategii zmierzającej do osiągnięcia dalszego rozwoju społeczno-gospodarczego. Ponadto szacuje spodziewane efekty planowanych działań i ich wpływ na przebieg procesów rozwojowych, wskazuje kierunki zaangażowania środków funduszy strukturalnych i środków własnych gminy.

Przygotowanie Planu Rozwoju Lokalnego poprzedził proces konsultacji społecznych z radnymi i sołtysami. Projekt był przedmiotem dyskusji komisji Rady Gminy. Dokument oparty został na założeniach ujętych w Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica, wnioskach mieszkańców gminy oraz pracowników Urzędu Gminy w Wiązownicy.

Plan Rozwoju Lokalnego 2004-2006 będzie służył jako punkt odniesienia dla działań o charakterze rozwojowym, podejmowanych wyłącznie z zasobów środków własnych, jak również pozwoli określić wysokość interwencji z funduszy unijnych.

II. AKTUALNA SYTUACJA SPOŁECZNO-GOSPODARCZA GMINY

1. Ogólna charakterystyka gminy

Gmina Wiązownica jest położona we wschodniej części województwa podkarpackiego na terenie powiatu jarosławskiego. Sąsiaduje z następującymi gminami: od południa z gminą Laszki i Jarosław (powiat jarosławski), od północy z gminą Stary Dzików (powiat lubaczowski) i Adamówka (powiat Przeworski), od wschodu z gminą Oleszyce (powiat lubaczowski), a od zachodu z gminą Sieniawa (powiat przeworski).

Rysunek 1. Województwo Podkarpackie w podziale na powiaty i gminy

Powiat jarosławski niemal w całości położony jest we wschodniej części Kotliny Sandomierskiej. Tylko jego południowe krańce sięgają pasma pierwszych wzniesień Pogórza Karpackiego, w tej części zwanego Pogórzem Dynowskim, tworząc obszar o łagodnych wzniesieniach wysokości 300-400 m. Powierzchnię powiatu wynoszącą 1029 km², zamieszkuje według aktualnych danych 123,9 tyś. mieszkańców. W skład powiatu wchodzi 11 gmin (miasto Jarosław, Radymno, gmina Chłopice, Jarosław, Laszki, Pawłosiów, Pruchnik, Radymno, Rokietnica, Roźwienica, Wiązownica).

Rysunek 2. Gmina Wiązownica na tle powiatu jarosławskiego.

W opracowaniu wykorzystano mapy cyfrowe IMAGIS (R)

Gmina Wiązownica zajmuje obszar 244 km². Jest największą powierzchniowo gminą w powiecie jarosławskim. Pod względem ilości mieszkańców zajmuje trzecie miejsce w powiecie po mieście Jarosławiu i Radymnie. Średnia gęstość zaludnienia gminy wynosi 45 osób/km².

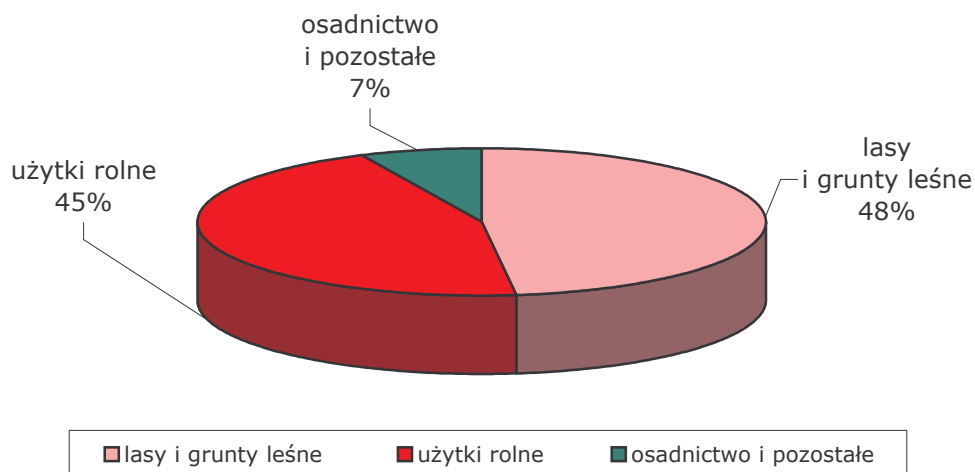
Gmina Wiązownica jest podzielona administracyjnie na 12 sołectw, aktualnie zamieszkałych łącznie przez 10 927 mieszkańców. Sołectwa Gminy Wiązownica to:

- Cetula,
- Manasterz,
- Mołodycz,
- Nielepkowice,
- Piwoda,
- Radawa,
- Ryszkowa Wola,
- Surmaczówka,
- Szówsko,
- Wiązownica,
- Wólka Zapałowska,
- Zapałów.

Wiodącą rolę w gminie pełni miejscowość Wiązownica zamieszkała przez 1.805 osób, która jest siedzibą władz gminnych oraz instytucji użyteczności publicznej. Największą, bo liczącą 3.016 mieszkańców, jest sąsiadująca z miastem Jarosław miejscowość Szówsko.

Do priorytetowych dziedzin gospodarki gminy należą: rolnictwo (użytki rolne stanowią 45% powierzchni ogólnej gminy), leśnictwo (48% powierzchni ogólnej gminy) i rekreacja.

Wykres 1. Struktura użytkowania gruntów gminy Wiązownica

Wiązownica jest gminą podmiejską o charakterze rolniczym. Jednak jej lokalizacja w pobliżu miasta wpływa korzystnie na wzrost ilości podmiotów gospodarczych. Głównym filarem produkcji rolniczej jest sektor prywatny. Blisko 55,6% gospodarstw zalicza się do gospodarstw o wielkości od 1 do 5 ha. Jedynie około 3,1% przekracza powierzchnię 10 ha. Średnia wielkość gospodarstwa w gminie wynosi 4,34 ha.

Gmina Wiązownica zlokalizowana jest w Kotlinie Sandomierskiej, w większości na prawym brzegu rzeki San. Ze względów morfologicznych na jej terenie można wyróżnić następujące jednostki:

- wysoczyznę z dolinami bocznymi,
- dolinę rzeki San,
- wydmy (słabo wykształcone za wyjątkiem Radawy i na północ od Lubaczówki),
- Wysoczyznę Płaskowyżu Tarnogrodzkiego przecinaną dolinami bocznymi rzeki Lubaczówka oraz jej dopływów.

Na terenie gminy występują ropy krakowieckie (rejon Radawy, Cetuli, Ryszkowej Woli, Piwody oraz Nielepkowic). Przykrywają je osady czwartorzędowe pochodzenia rzecznoeolicznego. W rejonie Radawy przeważają wydmy eoliczne. Wzdłuż koryta rzeki San występują osady rzeczne w postaci żwirów. Na piaskach w okolicach Ryszkowej Woli, Piwody oraz Zapałowa występują grunty spoiste (gliny, ropy, pyły).

Na obszarze gminy przeważają gleby bielcowe (Wiązownica, Cetula, Piwoda), brunatne (Wiązownica, Manasterz, Radawa, Wólka Zapałowska, Zapałów) i mady (Zapałów, Nielepkowice, Szówsko). Większość gleb zbonifikowana jest w klasach III, IV, V oraz VI.

Teren gminy Wiązownica obfituje w złoża glin zwałowych i rzecznych mających zastosowanie w produkcji ceramicznej. Ponadto w rejonie koryta rzeki San prowadzi się wydobycie piasku. Piaskownie istnieją na obszarze Manasterza, Cetuli i Radawy.

Gminę Wiązownicę charakteryzuje dobrze rozwinięta sieć hydrograficzna. Szczególnie dużo wód powierzchniowych występuje w jej południowej i południowo-zachodniej części leżącej w zlewni rzeki San oraz jej prawego dopływu rzeki Lubaczówki z dopływami (Radawka, Starycz Bachórkowa, Ruczałka).

Pod względem klimatycznym gmina prawie w całości leży w strefie klimatycznej nizinnej. Jedynie część południowo-zachodnia pozostaje w zasięgu klimatu podgórskiego. Obszar Płaskowyżu Tarnogrodzkiego i doliny Sanu zalicza się do sandomiersko-rzeszowskiej dzielnicy klimatycznej chłodniejszej i suchszej w porównaniu do graniczącej od zachodu dzielnicy klimatycznej tarnowskiej. Najkorzystniejsze warunki klimatu lokalnego charakteryzują obręb trasy nadzalewowej rzeki San oraz wysoczyznę Płaskowyżu Tarnogrodzkiego. Niekorzystne i mało korzystne występują w dolinach. Warunki klimatyczne sprzyjają stosunkowo długiemu okresowi wegetacyjnemu i związanemu z powyższym rozwojowi rolnictwa.

Walory przyrodnicze gminy Wiązownica takie jak czyste powietrze, ukształtowanie terenu, duże obszary leśne oraz zbiornik wodny w Radawie sprzyjają wzrostowi znaczenia turystyki i agroturystyki. Ich rozwój może w przyszłości pełnić istotną rolę w procesie rozwoju ekonomicznego regionu. Za największą atrakcję turystyczną gminy uważa się miejscowość letniskową Radawę położoną w lasach nad zalewem i rzeką Lubaczówką.

Miejscowość słynie z walorów wypoczynkowo – turystycznych, a także klimatyczno – zdrowotnych. Unikalność klimatu Radawy sprzyja osobom leczącym się m.in. z powodu otyłości, nadciśnienia, chorób serca i nerwic a także chorób układu oddechowego.

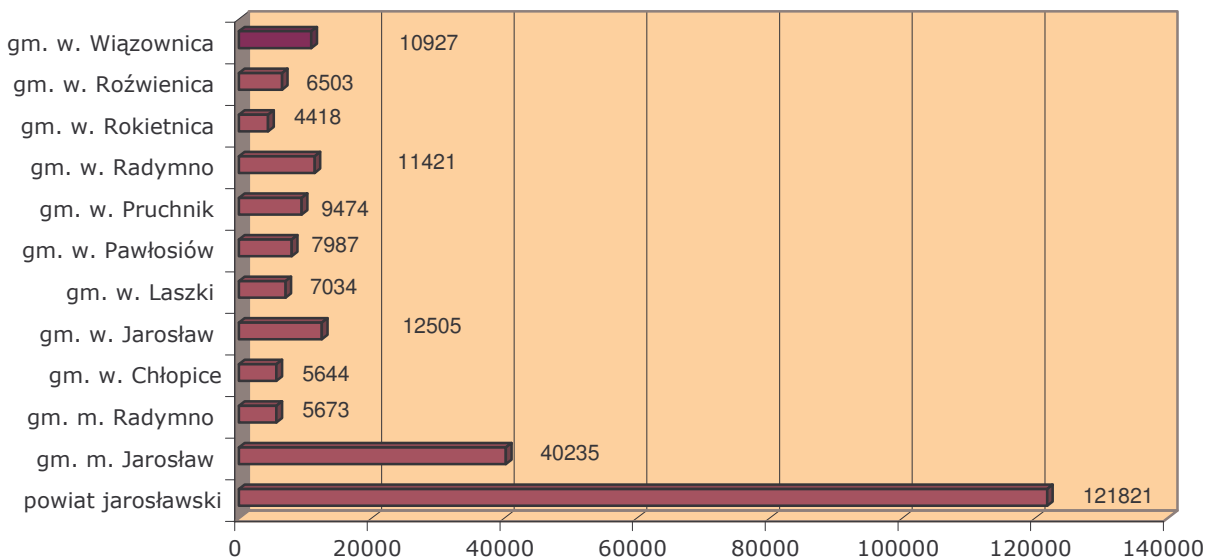
Część obszaru gminy Wiązownica wchodzi w skład Sieniawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Stanowi on duży kompleks tzw. Lasów Sieniawskich. Obejmuje tereny położone w środkowo - zachodniej części byłego województwa przemyskiego o powierzchni 52.408 ha. Południowa granica obszaru przebiega granicami wsi Wólka Zapółowska, Surmaczówka i Radawa.

2. Sytuacja demograficzna w gminie

Gmina Wiązownica zamieszkiwana jest przez **10927 mieszkańców** (stan na rok 2002). Pod względem liczby mieszkańców gmina Wiązownica jest jedną z większych gmin w powiecie jarosławskim – spośród 11 gmin tego powiatu jest czwartą co do wielkości. (wykres 2).

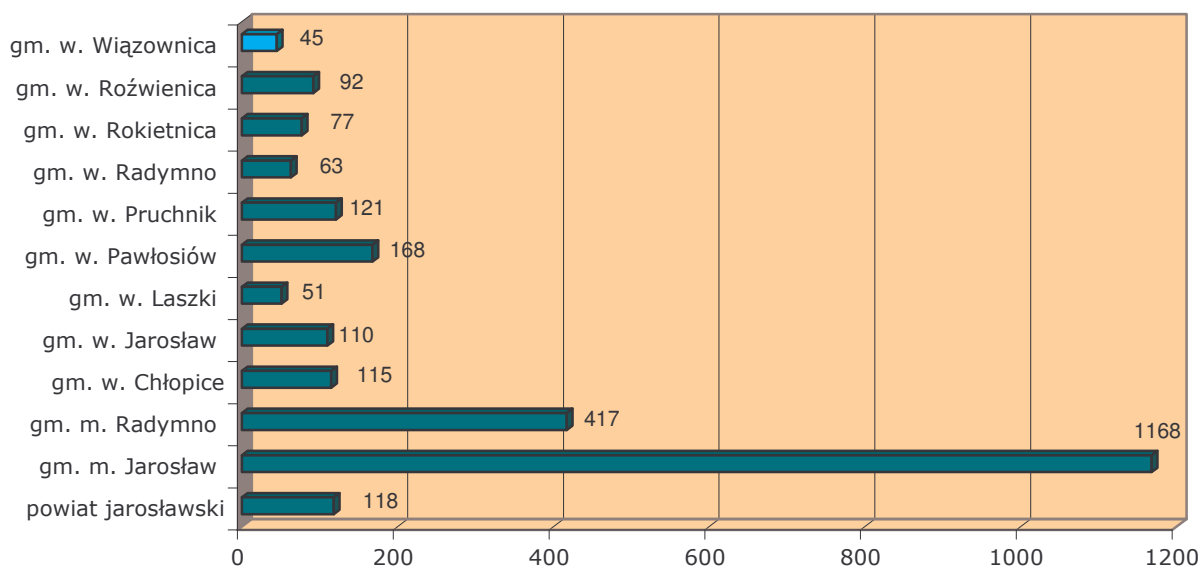
Jednocześnie biorąc pod uwagę powierzchnię gminy 244 km² można określić gęstość zaludnienia, która w przypadku gminy Wiązownicy wynosi 45 mieszkańców na 1 km². Jest to najniższy wskaźnik w powiecie jarosławskim (wykres 3). Średnio kształtuje się on na poziomie 118 osób/km².

Wykres 2. Liczba ludności w gminach powiatu jarosławskiego na koniec 2002 roku

Źródło: Urząd Statystyczny w Rzeszowie: „Podstawowe informacje ze spisów powszechnych. Gmina Wiązownica”

Wykres 3. Gęstość zaludnienia w gminach powiatu jarosławskiego na 1 km² (2002 r.)

Źródło: Urząd Statystyczny w Rzeszowie: „Podstawowe informacje ze spisów powszechnych. Gmina Wiązownica”

W 2002 roku w gminie Wiązownica zlokalizowanych było 2571 gospodarstw domowych, przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym wynosiła 4,25 osoby. Struktura gospodarstw w gminie przedstawiona jest w poniższej tabeli:

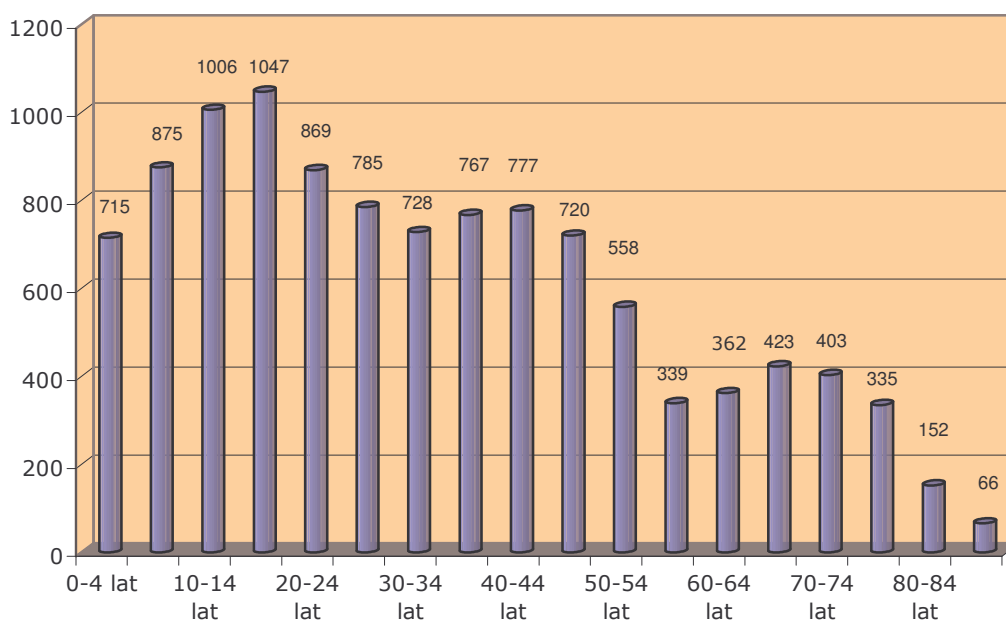
Tabela 1. Gospodarstwa domowe w Gminie Wiązownica według liczby osób w gospodarstwie

Gospodarstwa domowe ogółem	Gospodarstwa domowe według liczby osób					Ludność w gospodarstwach domowych		Przeciętna liczba osób w gospodarstwie domowym
	1	2	3	4	5 i więcej	razem	5 i więcej osobowych	
2571	292	337	349	491	1102	10927	6950	4,25

Źródło: Urząd Statystyczny w Rzeszowie: „Podstawowe informacje ze spisów powszechnych. Gmina Wiązownica”

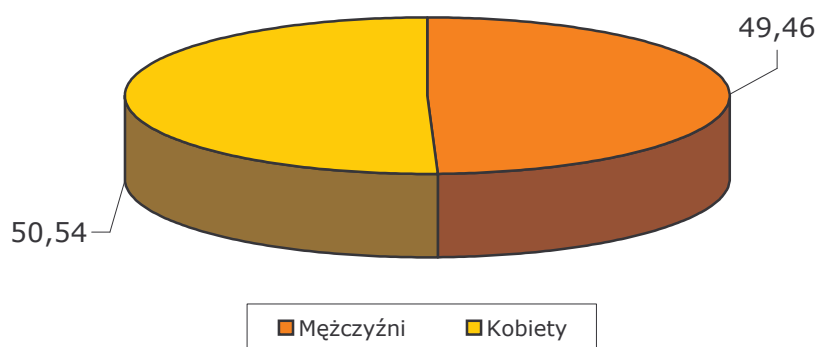
Na wykresie 4 została zobrazowana struktura wiekowa ludności gminy Wiązownica. Zebrane dane pozwalają stwierdzić, że Wiązownica jest gminą stosunkowo młodą. Blisko 1/3 mieszkańców spośród osób zamieszkujących gminę nie przekroczyła 19 roku życia.

Wykres 4. Struktura wiekowa ludności w gminie stan na koniec 2002 roku

Na podkreślenie zasługuje również fakt, iż w gminie nie ma wyraźnej przewagi jednej płci nad drugą – proporcje są bardzo zbliżone. Kobiety stanowią 51% a mężczyźni 49% ogólnej liczby mieszkańców (wykres 5).

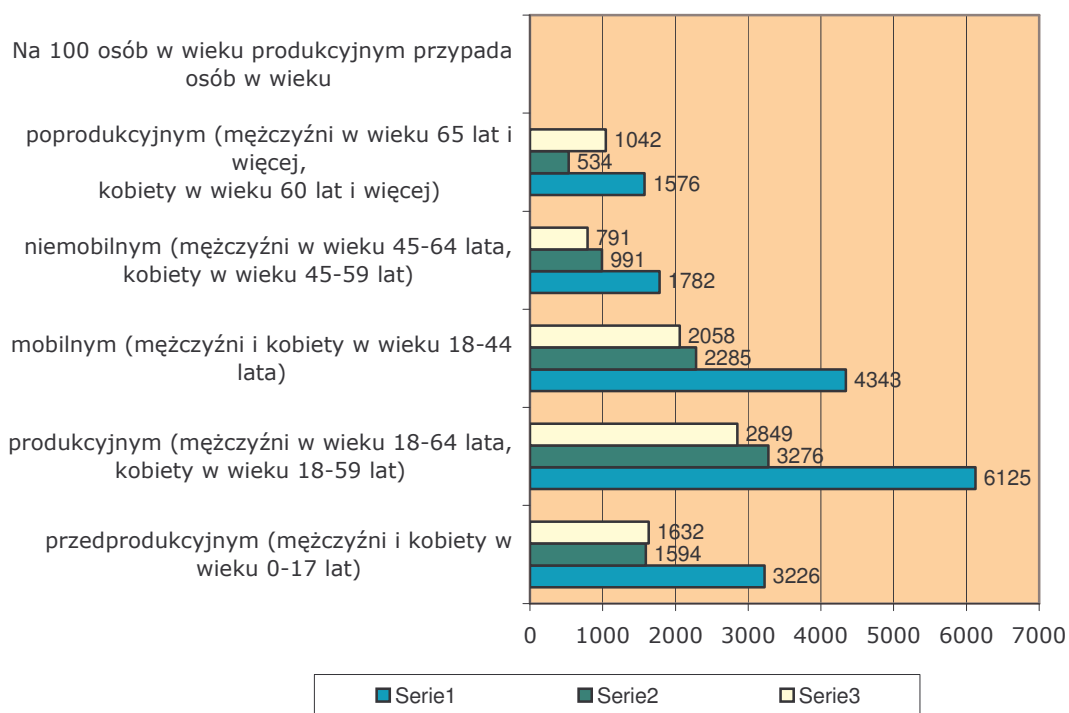
Wykres 5. Ludność według płci

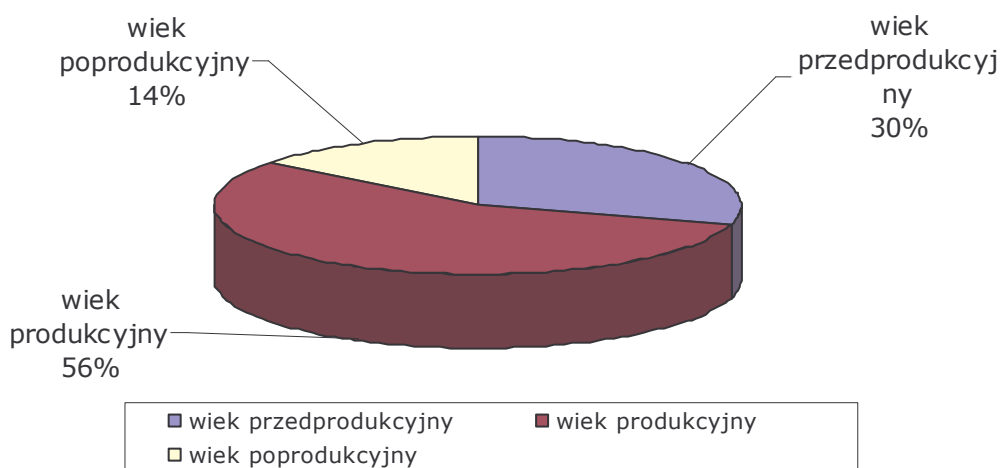
Struktura mieszkańców gminy Wiązownica ma bezpośredni wpływ na strukturę grup ekonomicznych (wykres 6). Na 100 osób w wieku produkcyjnym przypada 78 osób w wieku nieprodukcyjnym.

Korzystnie przedstawia się struktura wiekowa mieszkańców gminy. Blisko 56% jej mieszkańców (6125 osób) jest w wieku produkcyjnym i to oni mają największy wpływ na gospodarkę gminy Wiązownica. Kolejne 30% (3226 osób) stanowią osoby w wieku przedprodukcyjnym. Z kolei 14% (1576 osób) to mieszkańcy w wieku poprodukcyjnym (wykres 7).

Wykres 6. Ludność według płci i ekonomicznych grup

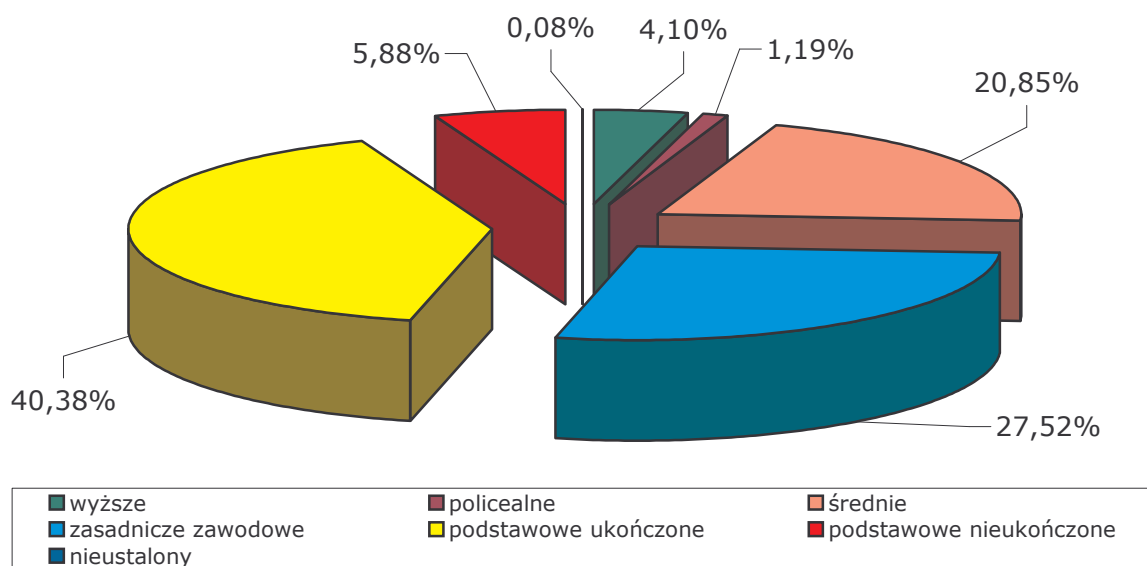

Wykres 7. Ludność gminy według grup ekonomicznych

Kolejnym istotnym wskaźnikiem demograficznym, na który należy zwrócić uwagę podczas analizy populacji danego regionu jest struktura mieszkańców gminy według wykształcenia. W większości przy badaniu struktury ludności wg wykształcenia bierze się pod uwagę populację powyżej 13 roku życia. W przypadku gminy Wiązownica struktura mieszkańców według poziomu wykształcenia kształtuje się w sposób przedstawiony na wykresie 8.

Wykres 8. Mieszkańcy gminy Wiązownica powyżej 13 roku życia wg wykształcenia
(stan na rok 2002)

Można wyraźnie zaobserwować typowe tendencje, z którymi możemy się spotkać również w innych regionach Polski na obszarach wiejskich. W gminie przeważającą część stanowią mieszkańcy z wykształceniem podstawowym (40,38%), zasadniczym zawodowym (27,52%) oraz średnim (20,85%). Odsetek osób z wykształceniem wyższym kształtuje się na poziomie 4,10%, co stanowi wynik zbliżony do innych gmin wiejskich w Polsce.

Istnieje wyraźne powiązanie między poziomem wykształcenia, a aktywnością ekonomiczną mieszkańców gminy Wiązownica (tabela 2).

Tabela 2. Aktywność ekonomiczna ludności w wieku 15 lat i więcej w 2002 roku

Wyszczególnienie	Ogółem	Aktywni zawodowo			Bierni zawodowo	Nieustalony status na rynku pracy	Współczynnik aktywności zawodowej w %	Wskaźnik zatrudnienia w %	Stopa bezrobocia w %
		Razem	Pracujący	Bezrobotni					
OGÓLEM	8331	4612	3694	918	3548	171	56,5	45,3	19,9
Poziom wykształcenia									
Wyższe	358	324	280	44	31	3	91,3	78,9	13,6
Średnie i policealne	1923	1388	1079	309	487	48	74,0	57,5	22,3
Zasadnicze zawodowe	2401	1764	1360	404	556	81	76,0	58,6	22,9
Podstawowe ukończone, nieukończone i bez wykształcenia szkolnego	3642	1136	975	161	2473	33	31,5	27,0	14,2
Nieustalony	7	-	-	-	1	6	-	-	-
Z ogółem w wieku produkcyjnym	6125	4299	3390	909	1667	159	72,1	56,8	21,1

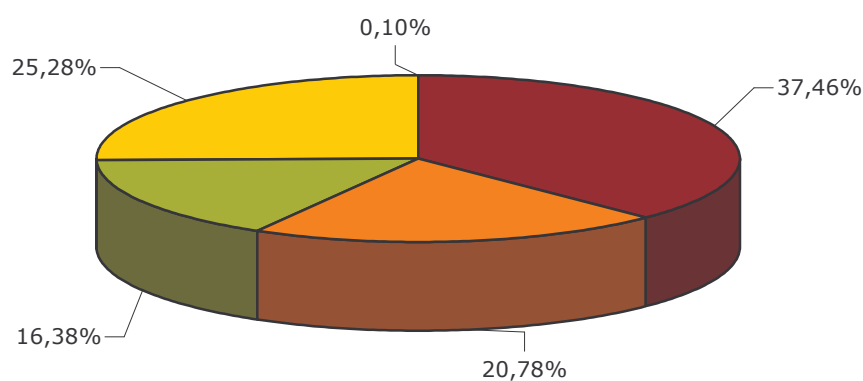
Mężczyźni	4116	2533	2021	512	1497	86	62,9	50,1	20,2
Kobiety	4215	2079	1673	406	2051	85	50,3	40,5	19,5

Źródło: Urząd Statystyczny w Rzeszowie: „Podstawowe informacje ze spisów powszechnych. Gmina Wiązownica”

Wśród osób posiadających wyższe wykształcenie aktywnych zawodowo jest 280 osób, liczba bezrobotnych to 44 osoby. Dla mieszkańców gminy z wykształceniem średnim i policealnym powyższe liczby kształtują się odpowiednio 1079 i 309. Stopa bezrobocia jest największa wśród osób posiadających wykształcenie średnie i policealne (22,3%) oraz zasadnicze zawodowe (22,9%). Dla porównania wśród osób z wyższym wykształceniem wskaźnik bezrobocia wynosi 13,6 % przy średniej w gminie 19,9%. Duży wpływ na obecny poziom bezrobocia w gminie ma stosunkowo duża liczba mieszkańców połączona z ograniczonymi możliwościami zatrudnienia.

Kolejnym wskaźnikiem demograficznym jest struktura źródeł utrzymania mieszkańców gminy. Jej obraz kształtuje się w wyniku między innymi: braku potencjalnych miejsc pracy na terenie gminy. Na obszarze gminy działają jedynie małe firmy najczęściej w branży handlowej i usługowej, które nie zapewniają wystarczającej liczby miejsc pracy mieszkańcom. Rynek pracy skupia się głównie w rolnym sektorze gospodarki. Stosunkowo wysoki udział rolnictwa w sektorze gospodarki znajduje odzwierciedlenie w liczbie osób pracujących na własny rachunek (20,78%). Kolejne 37,46% mieszkańców pracuje najemnie, a blisko 16,4% mieszkańców pobiera różnego rodzaju zasiłki (renty, emerytury itp.). Na utrzymaniu pozostaje 25,28% osób.

Wykres 9. Ludność gminy Wiązownica według głównego źródła utrzymania w 2002 roku

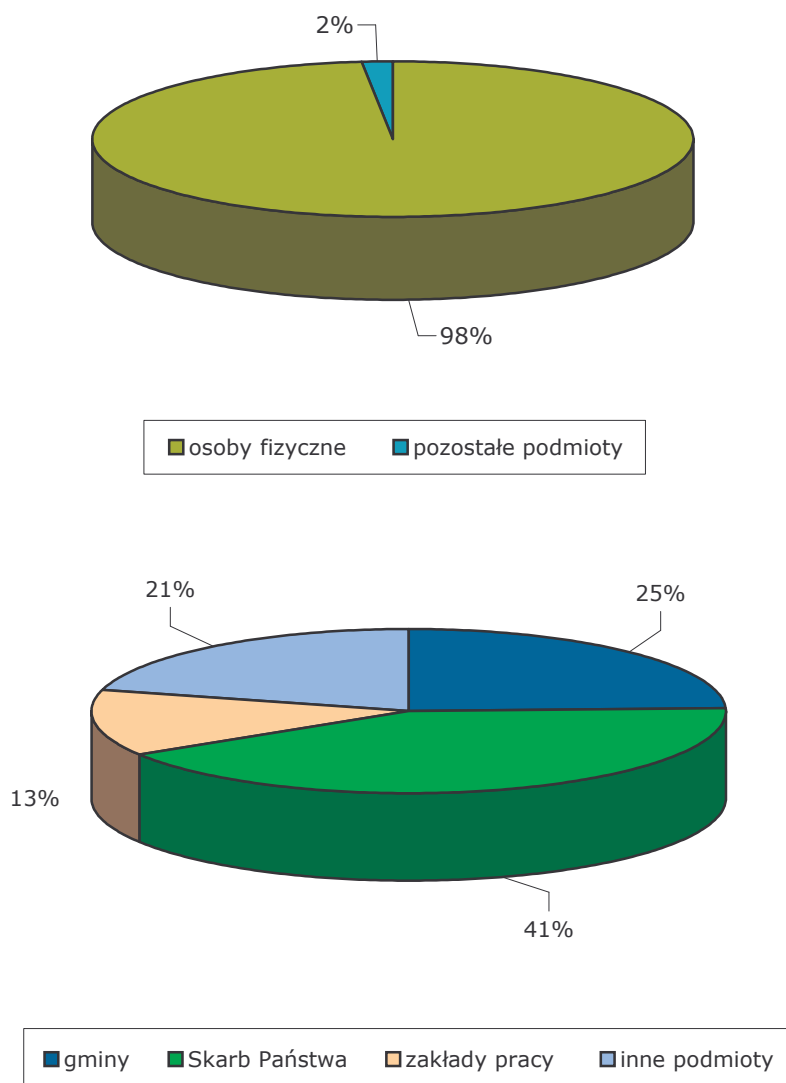

■ z pracy najemnej	■ praca na rachunek własny lub z dochodów z najmu
■ z pozostałych źródeł (emerytury, renty itp.)	■ na utrzymaniu
■ nie ustalono	

ZASOBY MIESZKANIOWE W GMINIE

Kolejnym istotnym wskaźnikiem jest charakterystyka zasobów mieszkaniowych. Analizując strukturę własności mieszkań w gminie Wiązownica można zauważyć, że właścicielem 98% mieszkań są osoby fizyczne, a zaledwie 2% stanowi własność Skarbu Państwa, zakładów pracy, gminy bądź innych podmiotów.

Wykres 10. Struktura własności mieszkań w gminie Wiązownica

Wykres 10 oraz tabele 3, 4 oraz 5 przedstawiają dokładną charakterystykę zasobów mieszkaniowych w gminie.

Tabela 3. Mieszkania według zamieszkania i przeznaczenia

Ogółem	Zamieszkane stale	Przeznaczone do czasowego lub sezonowego zamieszkania (jako drugie mieszkania)		Niezamieszkane	
		Zamieszkane czasowo	Niezamieszkane	Przeznaczone do stałego zamieszkania	Przeznaczone do rozbiórki, opuszczone
2567	2376	13	18	90	69

Źródło: Urząd Statystyczny w Rzeszowie: „Podstawowe informacje ze spisów powszechnych. Gmina Wiązownica”

Tabela 4. Zasoby mieszkaniowe w gminie Wiązownica

Mieszkania zamieszkałe		Izby w tys.	Powierzchnia użytkowa mieszkań w tys. m ²	Przeciętna powierzchnia użytkowa mieszkań w m ²
Razem	w tym zamieszkałe na stałe			
w mieszkaniach zamieszkałych na stałe				
2389	2376	9921	206023	86,7

Źródło: Urząd Statystyczny w Rzeszowie: „Podstawowe informacje ze spisów powszechnych. Gmina Wiązownica”

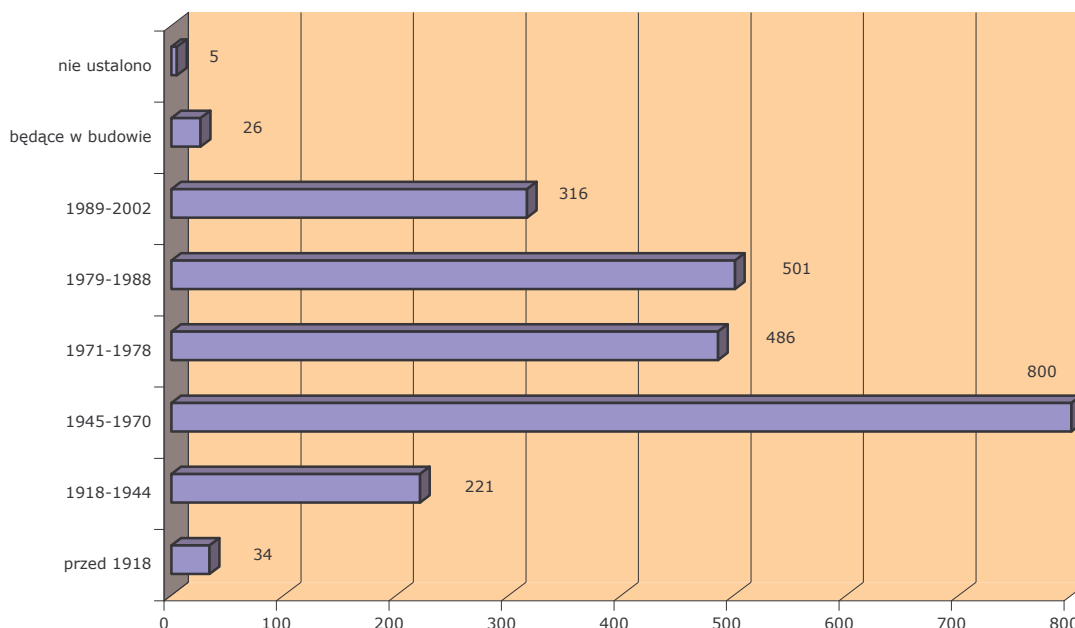
Tabela 5. Podstawowe wskaźniki warunków mieszkaniowych

Przeciętna liczba			Przeciętna powierzchnia użytkowa na 1 osobę w m ²
Izb w 1 mieszkaniu	Osób w 1 mieszkaniu	Gospodarstw domowych w 1 mieszkaniu	
W mieszkaniach zamieszkałych na stałe			
4,18	4,60	1,08	18,9

Źródło: Urząd Statystyczny w Rzeszowie: „Podstawowe informacje ze spisów powszechnych. Gmina Wiązownica”

Pod względem okresu powstawania budynków w gminie Wiązownica przeważają obiekty powstałe w latach 1945-1970 (800 budynków). Procentowo duży udział mają również budynki powstałe w latach 1979-1988 (501 obiektów) oraz 1971-1978 (486 obiektów). W ostatnich latach odnotowano spadek liczby nowych budynków. Między 1989 a 2002 wzniesiono 316 mieszkań. Rozkład budynków według roku budowy prezentuje poniższy wykres:

Wykres 11. Mieszkania zamieszkałe na stałe według okresu budowy budynku

EDUKACJA NA TERENIE GMINY WIĄZOWNICA

Na terenie gminy funkcjonuje siedem szkół podstawowych jeden punkt filialny oraz cztery gimnazja. Ogółem do szkół podstawowych i gimnazjalnych na terenie gminy uczęszcza 1732 uczniów, z czego w gimnazjach naukę pobiera 538 uczniów, a w szkołach podstawowych 1194 uczniów. Stan techniczny większości szkół jest niezadowalający. Szkoły mieszczą się w starych budynkach wymagających remontów kapitalnych.

W szkołach w Wiązownicy, Szówsku, Zapałowie, Piwodzie i Mołodyczu działają świetlice szkolne z dożywianiem. Dzieci i młodzież szkolna pozostaje pod opieką 191 nauczycieli (część z nich pracuje w zarówno w szkołach podstawowych, jak również w gimnazjach).

Tabela 6. Dane dotyczące szkół podstawowych i Gimnazjum na terenie Gminy Wiązownica

Nazwa placówki oświatowej	Liczba uczniów	Liczba nauczycieli		Powierzchnia użytkowa w m ²		Powierzchnia w m ² na 1 ucznia	
		Pełny etat	Niepełny etat	użytkowa	dydaktyczna	użytkowa	dydaktyczna
Szkoła podstawowa i Gimnazjum w Wiązownicy	364	28	10	779	426	2,14	1,17
Szkoła podstawowa i Gimnazjum w Szówsku	458	24	14	2014	577	4,4	1,25
Szkoła podstawowa i Gimnazjum w Zapałowie	300	23	14	1046	883	3,49	2,94
Szkoła podstawowa w Ryszkowej Woli	77	8	4	1428	613	18,54	7,96
Szkoła podstawowa i Gimnazjum w Piwodzie	314	19	16	1789	916	5,70	2,92
Szkoła filialna w Cetuli	22	3	-	548	378	24,9	17,18
Szkoła Podstawowa w Mołodyczu	110	14	2	812	349	7,38	3,17
Szkoła podstawowa w Manasterzu	87	9	3	286	179	3,29	2,06
RAZEM:	1732	128	63	8702	4321	x	X

OCHRONA ZDROWIA

Służba zdrowia, zarówno placówki jak i personel, zabezpieczają mieszkańcom gminy Wiązownica podstawową opiekę medyczną. Funkcjonują tu 4 ośrodki zdrowia: w Wiązownicy, Radawie, Szówsku i Zapałowie. Pracuje w nich 5 lekarzy oraz 6 pielęgniarek.

Tabela 7. Dane dotyczące placówek medycznych na terenie Gminy Wiązownica

Placówka	Miejscowość	Pow. Użytkowa	Własność	Lekarze	Personel medyczny
Gminny Ośrodek Zdrowia	Wiązownica	150 m ²	Starostwo Powiatowe w Jarosławiu	1 pediatra 1internista	2 pielęgniarki 1 położna
Wiejski Ośrodek Zdrowia	Radawa	120 m ²	Starostwo Powiatowe w Jarosławiu	1 internista	1 pielęgniarka
Wiejski Ośrodek Zdrowia	Szówsko	75 m ²	Pomieszczenia dzierżawione od Gminy	1 pediatra	2 pielęgniarki
Wiejski Ośrodek Zdrowia	Zapałów	61,5 m ²	Pomieszczenia dzierżawione od Gminy	1 pediatra	1 pielęgniarka

Mieszkańcy gminy korzystają ze specjalistycznej opieki medycznej w Jarosławiu, gdzie znajduje się najbliższy punkt pogotowia ratunkowego. Najbliższy szpital działa również w Jarosławiu (zapewnia on opiekę na oddziałach: zakaźnym chirurgii wewnętrznej, neurologii, położnictwie i patologii ciąży).

3. Zagospodarowanie przestrzenne

INFRASTRUKTURA KOMUNIKACYJNA

Dobrze rozwinięta sieć dróg na obszarze gminy oraz istniejące połączenia komunikacyjne umożliwiają kontakty z okolicznymi większymi miejscowościami Radymnem i Przeworskiem oraz ze stolicą województwa - Rzeszowem.

Rysunek 3. Sieć komunikacyjna na terenie powiatu jarosławskiego

Na terenie gminy Wiązownica istnieją trzy kategorie dróg (tabela 8) - drogi wojewódzkie, drogi powiatowe i drogi gminne (w tym dojazdy do pól). Podobnie jak w większości gmin województwa podkarpackiego sieć dróg jest rozwinięta dobrze, jednak pod względem jakości technicznej nie należą one do najlepszych. Nawierzchnie większości istniejących dróg nie są w najlepszym stanie technicznym i wymagają sporych nakładów na ich poprawę i bieżące utrzymanie.

Teren gminy Wiązownica nałożony jest na trójkąt dróg, którego wierzchołkami są miasta Jarosław – Sieniawa – Lubaczów. W/w drogi to:

- nr 870 Jarosław – Wiązownica – Sieniawa,
- nr 865 Jarosław – Oleszyce – Cieszanów – Bełżec
- nr 867 Sieniawa – Wola Mołodycka – Oleszyce.

Ponadto drogi te zapewniają gminie połączenia krajowe i międzynarodowe poprzez poniższe węzły drogowe:

- W Lubaczowie:
 - drogę wojewódzką nr 865 – do Zamościa
- W Jarosławiu:
 - drogę krajową nr 4 – Zgorzelec – Medyka
 - drogę krajową nr 871 – do przejścia granicznego w Korczowej na granicy państwa z Ukrainą
 - drogę krajową nr 98 – do Nowego Sącza
 - drogę wojewódzką nr 890 - do Ustrzyk Dolnych
 - drogę wojewódzką nr 884 – do Krosna
- W Sieniawie:
 - drogę wojewódzką nr 835 – do Lublina i Warszawy
 - drogę wojewódzką nr 862 – do Sandomierza

Łączna długość dróg na terenie gminy wynosi 53,65 km.

Tabela 8. Sieć dróg gminy Wiązownica

Numer	Nazwa drogi
11851	Stary Dzików - Wola Mołodycka
11852	Nielepkowice - Radawa
11853	Manasterz - Radawa - Cetula - Ryszkowa Wola
11854	Radawa - Surmaczówka
11855	Mołodycz - Zastawne
11856	Surmaczówka - Wólka Zapalowska - Nowa Grobla
11857	Ryszkowa Wola - Pochodaje - Surmaczówka
11858	Szówsko, ul.Koniaczkowska
11859	Szówsko, ul.Sanowa
11860	Szówsko, ul.Sanowa
11861	Szówsko, ul.Floriańska
11862	Szówsko, ul.Parkowa
11863	Szówsko, ul.Wiosenna
11864	Szówsko, ul.Kościelna
11865	Szówsko, ul.Sportowa
11866	Szówsko, ul.Sportowa
11867	Szówsko, ul.Sportowa
11868	Szówsko, ul.Pogodna
11869	Szówsko, ul.Zielona
11870	Szówsko, ul.Kasztanowa
11871	Szówsko, ul.Słoneczna
11872	Szówsko, ul.Polna
11873	Szówsko, ul.Pieczarkowa
11874	Szówsko, ul.Wola

11874	Szówsko, ul.Setna
11875	Szówsko, ul.Łąkowa
11876	Szówsko, ul.Wolska
11877	Szówsko, ul.Wrzosowa
11878	Szówsko, ul.Farmerów
11879	Szówsko, ul.Wyszyńskiego
11880	Szówsko, ul.Nowa
11881	Szówsko, ul.Kwiatowa
11882	Szówsko, ul.Ogrodowa
11883	Szówsko, ul.Sadowa
11884	Szówsko, Osiedle Milenijne

Źródło: Ewidencja dróg w Urzędzie Gminy Wiązownica.

Ponadto do kategorii dróg gminnych zaliczone zostały następujące drogi:

- Wiązownica - 5,8 km, drogi asfaltowe oraz drogi stabilizowane cementem – ciągi główne,
- Piwoda - 3,4 km, droga tłuczniowa wzdłuż potoku, Hutki oraz droga Piwoda Kąty,
- Nielepkowice - 1,65 km, droga Nielepkowice Manasterz,
- Manasterz - 4,57 km, drogi asfaltowe oraz drogi stabilizowane cementem – ciągi główne,
- Droga od drogi powyżej do krzyżówki (Terebień - 3,48 km) - droga gruntowa,
- Łapajówka - Cetula - 3,5 km, droga gruntowa,
- Radawa - droga sieniawska /Królewska/ - 5,0 km, droga gruntowa,
- Zapałów – Korzenica 1,5 km, droga gruntowa,
- Ryszkowa Wola - Zapałów - 2,35 km, droga gruntowa,
- Chodanie - 2,4 km, droga asfaltowa 1 km, gruntowa 1,4 km,
- Radawa – Czerwona Wola 4,5 km, droga gruntowa,
- Radawa – Hule 1,7 km, droga gruntowa,
- Hojsaki Kościelne – Kopań 2 km, droga gruntowa,
- Pochodaje – Zapałów 1,4 km, droga gruntowa.

Tabela 9. Wydatki z budżetu gminy Wiązownica na drogi w latach 2001 – 2003

MIEJSCOWOŚĆ	KWOTA Z URZĘDU GMINY		
	2001r.	2002r.	2003r.
Wiązownica	61.547,59	58.869,53	28.150,88
Szówsko	71.600,47	38.987,88	35.741,73
Piwoda	28.877,82	11.932,00	23.958,61
Zapałów	23.726,82	25.284,90	17.448,66
Manasterz	22.009,19	15.262,41	14.244,00
Nielepkowice	12.744,23	5.149,96	8.358,81
Radawa	8.672,91	7.411,20	13.397,70
Ryszkowa Wola	20.762,80	14.756,90	15.799,70
Cetula	6.934,60	2.496,22	12.095,82
Surmaczówka	7.647,04	12.508,45	-
Mołodycz	17.771,46	17.002,87	440,02
Zimowe utrzymania dróg	5.560,00	14.124,00	9.683,06
Koszenie poboczy	-	360,00	7.932,40
Wydatki inwestycyjne Radawa – Cetula	7.935,00	26.800,00	2.100,00
Chodniki Radawa	-	-	16.078,75
Droga do Ośrodka im. Ojca Pio	12.046,21	-	-

Źródło: Urząd Gminy, Sprawozdania roczne z wykonania budżetów za lata 2001 - 2003

Budżet gminy Wiązownica na 2004 rok przewiduje, iż roczne nakłady na remonty dróg i chodników w gminie wyniosą 901 040 zł.

GOSPODARKA WODNO – ŚCIEKOWA

Dbałość o stan środowiska naturalnego w zakresie ochrony wód, ziemi, powietrza atmosferycznego oraz obszarów zieleni jest bardzo istotnym zagadnieniem w odniesieniu do gospodarki wodno ściekowej. Celem podejmowanych działań związanych z rozbudową infrastruktury, a zwłaszcza sieci kanalizacyjnej jest przede wszystkim ograniczenie zanieczyszczenia środowiska.

Gmina Wiązownica jest zaopatrywana w wodę z dwóch ujęć wody podziemnej – „Szówsko-Koniaczów” i „Piwoda”. Studnie są eksploatowane pompami głębinowymi, a następnie uzdatniane w 2 automatycznych stacjach uzdatniania wody (w tym jedna stacja zmodernizowana). W roku 2003 z dostępnych ujęć wody pobrano 406 600 m³

wody, natomiast zużyto ogółem 270 000 m³ wody, w tym na cele technologiczne - 113 100 m³ wody, na cele produkcyjne - 30 200 m³. Gospodarstwa domowe zużyły 239 800 m³, natomiast straty wody wyniosły 113 100 m³. W roku 2003 odprowadzono łącznie 73 300 m³ ścieków komunalnych, z których większość pochodziła od gospodarstw domowych – 72 200 m³.

Tabela 10. Eksploatacja wodociągu i kanalizacji

Wyszczególnienie			Wykonanie w dm ³	
Wodociąg	Woda pobrana	razem	406,6	
		w tym z ujęć powierzchniowych	0	
	Woda zużyta na cele technologiczne		23,5	
	Straty wody (w tym zużycie na urządzenie lodowisk i na cele przeciwpożarowe)		113,1	
	Zakup hurtowy wody		0	
	Sprzedaż hurtowa wody		0	
	Woda dostarczona (zużycie wody)	razem	270,0	
		z tego	gospodarstwom domowym	239,8
na cele produkcyjne			30,2	
	pozostałe cele	0		
Kanalizacja	Ścieki odprowadzone (komunalne)	razem	73,3	
		w tym	od gospodarstw domowych (bytowe)	72,2
			od jednostek działalności produkcyjnej (przemysłowe)	0,6

Tabela 11. Gospodarka wodno-ściekowa w Gminie Wiązownica

Wyszczególnienie	Jednostka miary	Ogółem stan na 31.12.2003
Stacje uzdatniania wody	szt.	2
Zmodernizowane stacje uzdatniania wody	szt.	1
Sieć wodociągowa	km	158,1
Przyłącza prowadzące do budynków (gospodarstw)	szt.	2548
	km	64,8
w tym do indywidualnych gospodarstw rolnych	szt.	1617
Zbiorcza sieć kanalizacji sanitarnej	km	72,3
Przykanaliki prowadzące do budynków (gospodarstw)	szt.	820
	km	18,6
w tym do indywidualnych gospodarstw rolnych	szt.	414
Indywidualne wiejskie oczyszczalnie ścieków w tym do indywidualnych gospodarstw	szt.	-
	szt.	-
Oczyszczalnia ścieków (zbiorczych)	ilość obiektów	1
	przepustowość	m ³ /dobę

Obecnie wszystkie miejscowości znajdujące się na terenie Gminy Wiązownica są podłączone do sieci wodociągowej. Istnieje również możliwość podłączenia do sieci dodatkowych mieszkańców. Łączna długość sieci wodociągowej wynosi 158,1 km,

a długość przyłączy do budynków mieszkalnych – 64,8 km. Liczba budynków mieszkalnych wyposażonych w instalację wodociągową wynosi według stanu na czerwiec 2004 r. – 2548 budynków, 2743 mieszkań (tabela 12). Do sieci wodociągowej w gminie Wiązownica najwięcej budynków mieszkalnych zostało przyłączonych w miejscowości Szówsko (739 budynków) oraz w miejscowości Wiązownica (398 budynków).

Tabela 12. Sieć wodociągowa i kanalizacyjna w Gminie Wiązownica według miejscowości

Nazwa gminy i miejscowości	Wodociągi					Kanalizacja						
	Długość czynnej sieci rozdzielczej	Budynki mieszkalne i zbiorowego zamieszkania przyłączone do sieci wodociągowej				Długość czynnej sieci sanitarnej (bez przykanalików)		Budynki mieszkalne i zbiorowego zamieszkania przyłączone do sieci kanalizacyjnej				Ścieki odprowadzone
		Połączenia do budynków		Mieszkania w tych budynkach		Ogólnospławnej	Na ścieki gospodarcze	Połączenia do budynków		Mieszkania w tych budynkach		
		długość	liczba	ogółem	nowo dołączone sieci			długość	liczba	ogółem	nowo dołączone sieci	
	stan na koniec roku				w roku sprawozdawczym	stan na koniec roku				w roku sprawozdawczym		
Ogółem	w km		w szt.			w km		w szt.			w dm ³	
	158,1	64,8	2548	2743	79	72,3	18,6	820	991	182	73,3	
Wiązownica – Cetula	14,9	2,7	108	108	4							
Wiązownica – Manasterz	10,3	3,3	156	156	2							
Wiązownica – Mołodycz	10,9	4,0	131	131	4							
Wiązownica – Nielepkowice	6,5	2,2	86	86	4							
Wiązownica – Piwoda	16,6	7,5	228	228	2	4,8	0,1	5	38		3,8	
Wiązownica – Radawa	11,8	3,5	94	94	2							
Wiązownica – Ryszkowa Wola	17,8	4,1	167	212	-	4,0	0,1	9	45		4,7	
Wiązownica – Surmaczówka	40,0	1,3	39	39	3							
Wiązownica – Szówsko	25,0	17,9	739	761	29	49,6	12,7	633	655	176	35,1	
Wiązownica – Wiązownica	18,0	8,9	398	402	25	11,0	5,6	163	167	6	16,9	
Wiązownica – Wola Zapałowska	4,0	0,5	18	18	1							
Wiązownica – Zapałów	12,7	6,0	199	285	-	2,9	0,1	10	86		12,8	
Jarosław – Koniaczów	4,3	1,7	111	111	2							
Jarosław – Garbarze	1,3	1,2	74	74	1							

Obecnie na terenie gminy, w miejscowości Wiązownica znajduje się 1 oczyszczalnia ścieków o przepustowości 450 m³/dobę, natomiast długość zbiorczej kanalizacji sanitarnej wynosi 62,8 km. Sukcesem gminy jest rozwiązanie problemu oczyszczania ścieków sanitarnych z byłych PGR-ów w Zapałowie, Ryszkowej Woli i Piwodzie.

Obecna liczba budynków mieszkalnych przyłączonych do sieci kanalizacyjnej według danych czerwca 2004 r. wynosi – 820 budynków, 991 mieszkań (tabela 12). Do sieci kanalizacyjnej w gminie Wiązownica najwięcej budynków mieszkalnych zostało przyłączonych w miejscowości Szówsko (633 budynki) oraz w miejscowości Wiązownica (163 budynki). Z tych też miejscowości w 2003 r. odprowadzonych zostało najwięcej ścieków (odpowiednio 35 100 oraz 16 900 m³).

Tabela 13. Gromadzenie i wywóz nieczystości ciekłych na terenach nieskanalizowanych

Nazw gminy i miejscowości	Liczba zbiorników bezodpływowych	Liczba oczyszczalni przydomowych
Ogółem	1384	2
Wiązownica – Cetula	104	-
Wiązownica – Manasterz	137	1
Wiązownica – Mołodycz	125	-
Wiązownica – Nielepkowice	83	-
Wiązownica – Piwoda	218	-
Wiązownica – Radawa	90	1
Wiązownica – Ryszkowa Wola	149	-
Wiązownica – Surmaczówka	37	-
Wiązownica – Szówsko	25	-
Wiązownica – Wiązownica	216	-
Wiązownica – Wola Zapałowska	16	-
Wiązownica – Zapałów	184	-

Rozwiązanie problemu gospodarki ściekowej w gminie jest przedmiotem ważnych inwestycji przewidzianych do realizacji w najbliższych latach. W projektach przyjęto, że kanalizacją będą odprowadzane wyłącznie ścieki bytowo-gospodarcze, wyłączając ścieki inwentarskie i wody opadowe. Odbiornikami oczyszczonych ścieków na terenie gminy są rzeki San i Lubaczówka.

GOSPODARKA ODPADAMI

Problem gospodarki odpadami na terenie Gminy Wiązownica nie został w pełni rozwiązany. Gmina corocznie wydaje około 40.000 zł na sprzątanie porzuconych w różnych miejscach śmieci oraz likwidację dzikich wysypisk, które stanowią poważne

zagrożenie dla środowiska. Problemu nie rozwiązały dostarczane dla każdej posesji pojemniki na odpady. Nie wszyscy mieszkańcy zawarli umowy z podmiotami uprawnionymi do wywozu nieczystości .

GAZYFIKACJA, ELEKTRYFIKACJA, TELEFONIZACJA

Gmina Wiązownica posiada dobre warunki ułatwiające inwestycje w dziedzinie sieci gazowych – położona jest w pobliżu Zakładów Gazowniczych Jarosław, które są głównym filarem gazownictwa w byłym województwie przemyskim. W obecnej chwili zgazyfikowane są miejscowości położone przy głównych drogach gminy – Szówsko, Piwoda, Wiązownica, Nielepkowice, Manasterz, Cetula, Zapałów oraz Ryszkowa Wola (bez przysiółków). Północna część gminy, miejscowości związane z dużymi kompleksami leśnymi – Radawa, Mołodycz, Surmaczówka, Wólka Zapałowska - nie posiadają sieci gazowej.

Wszystkie miejscowości położone na terenie Gminy Wiązownica są w pełni wyposażone w sieci energetyczne. Podstawowym węzłem energetycznym zasilającym gminę w energię elektryczną jest GPZ Munina – 100/15 kV.

W Gminie Wiązownica telefony posiadają wszystkie miejscowości.

INFRASTRUKTURA EKONOMICZNA

Infrastruktura finansowa na terenie Gminy Wiązownica, podobnie jak w większości gmin wiejskich w województwie podkarpackim, jest bardzo słabo rozwinięta.

Na terenie gminy Wiązownica działa Bank Spółdzielczy, który prowadzi obsługę finansowo-kredytową jednostek gospodarczych i osób fizycznych, jednak jego możliwości finansowe są ograniczone, a o większe sumy kredytów rolnicy muszą zabiegać w innych bankach. Banki komercyjne ze względu na niestabilną sytuację w rolnictwie niechętnie ich udzielają. Ponadto obsługę finansową prowadzą placówki pocztowe w miejscowościach: Wiązownica, Szówsko, Zapałów, Radawa.

4. Charakterystyka gospodarki na terenie gminy

Rozwój przedsiębiorczości i tworzenie zwłaszcza małych i średnich przedsiębiorstw na obszarach wiejskich oraz tworzenie nowych ośrodków rozwoju gospodarczego wspomaga proces przemian terenów wiejskich i rolnictwa. Czynnikiem mającym decydujący wpływ na rozwój przedsiębiorczości jest przede wszystkim ilość, rodzaj i sytuacja finansowa istniejących podmiotów gospodarczych.

Wiązownica jest gminą podmiejską o charakterze rolniczym. Położenie gminy w pobliżu miasta wpływa na ilość jednostek gospodarczych. W ewidencji działalności gospodarczej gminy według stanu na koniec czerwca 2004 r. zarejestrowanych było ogółem 445 podmiotów gospodarczych, w znaczącej większości są to prywatne zakłady, zatrudniające do dwóch osób. Wyjątek stanowią jednostki państwowe: szkoły, urzędy pocztowe oraz przychodnie i Bank Spółdzielczy. Wśród podmiotów gospodarczych działających na terenie gminy większość stanowią jednostki prowadzące działalność handlową (35,5%) i usługową (34,8%).

Tabela 14. Wykaz podmiotów gospodarczych zarejestrowanych w ewidencji gospodarczej Gminy Wiązownica

Rodzaj działalności		Stan na 31.05.2004	
		liczba	%
1	Sklepy – Handel obwoźny	158	35,5
2	Zakłady stolarskie	29	6,5
3	Transport drogowy	55	12,4
4	Zakłady usługowe	61	13,7
5	Zakłady Produkcyjno – Handlowe, Hurtownie	4	0,9
6	Usługi Medyczne	10	2,2
7	Inne	128	28,8
Razem		445	100

Rozwój przedsiębiorczości na terenie gminy Wiązownica nie odbiega od tendencji charakterystycznych dla całego województwa podkarpackiego. Wiele osób podejmuje próby prowadzenia działalności gospodarczej, niestety trudne warunki ekonomiczne - wysoka konkurencja, brak rynków zbytu, wysokie koszty kredytów oraz brak fachowego doradztwa – często zmuszają je do rezygnacji. Corocznie powstaje w gminie kilkadziesiąt nowych jednostek gospodarczych, niestety wiele z nich jest też likwidowanych (ewidencja działalności gospodarczej). Zjawiskiem pozytywnym i rokującym na przyszłość jest przewaga liczby podmiotów nowopowstających, nad liczbą podmiotów likwidowanych.

Rolnictwo stanowi podstawową dziedzinę życia gospodarczego na terenie Gminy Wiązownica. Wynika to ze struktury zatrudnienia oraz ze struktury użytkowania gruntów, około 45% obszaru gminy stanowią użytki rolne.

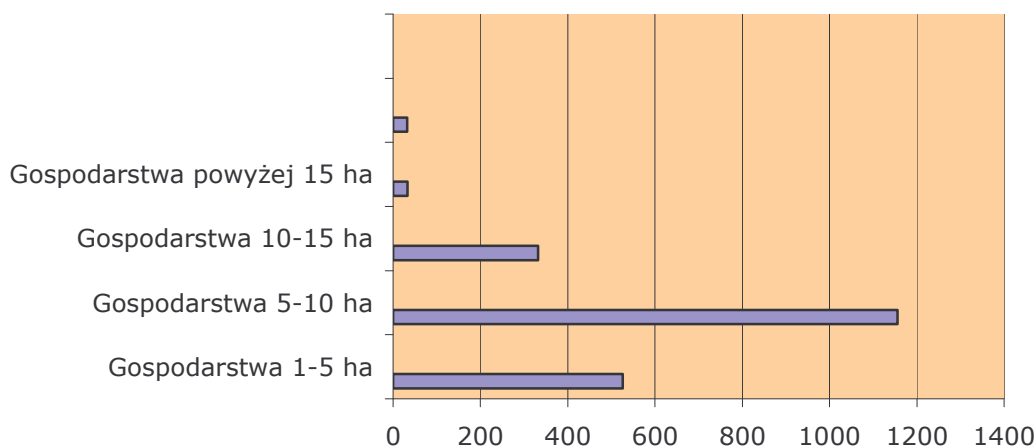
Głównym filarem produkcji rolniczej jest sektor prywatny. Obszary należące do Skarbu Państwa zarządzane są przez Agencję Nieruchomości Rolnych oraz Państwowe Gospodarstwa Leśne.

Własność prywatna reprezentowana jest głównie przez osoby fizyczne, które są właścicielami gospodarstw rolnych. Gospodarstwa indywidualne charakteryzują się dużym stopniem rozdrobnienia, zaliczają się do gospodarstw małych. Blisko 55,6% gospodarstw zalicza się do gospodarstw o wielkości od 1 do 5 ha. Jedynie około 3,1% przekracza powierzchnię 10 ha. Średnia wielkość gospodarstwa w gminie wynosi 4,34 ha.

Tabela 15. Gospodarstwa rolne Gminy Wiązownica według wielkości

Obszar użytków rolnych	Liczba gospodarstw	Powierzchnia w ha		
		Ogólna	Użytków rolnych	Lasów i gruntów leśnych
Do 1 ha	526	325	243	13
1-5 ha	1156	3386	2997	75
5-10 ha	332	2454	2160	150
10-15 ha	33	426	389	19
Powyżej 15 ha	32	2437	2156	42
Ogółem	2079	9029	7944	298

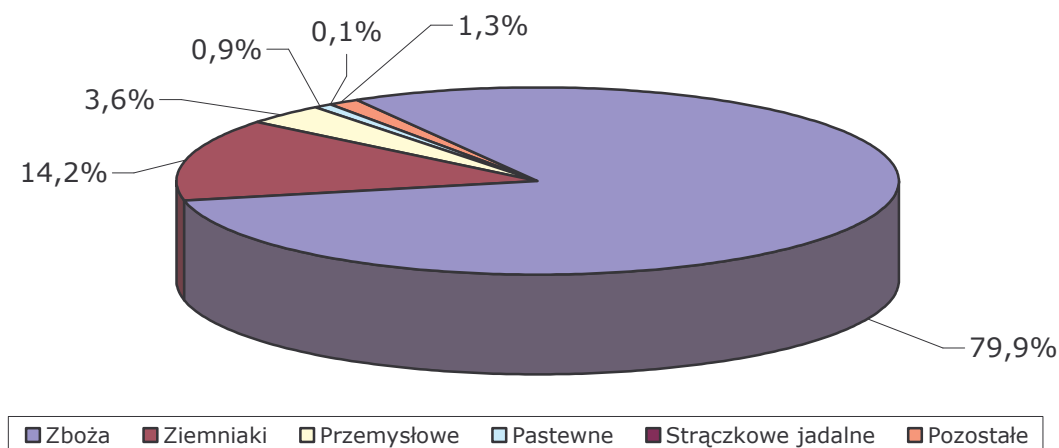
Wykres 12. Struktura gospodarstw rolnych w gminie Wiązownica

W gospodarstwach rolnych na terenie gminy największą powierzchnię zajmują grunty orne – przeciętnie 3,8 ha w jednym gospodarstwie i łąki - średnio 0,1 ha w jednym gospodarstwie. Rozdrobnienie gospodarstw rolnych na tle innych gmin powiatu jest stosunkowo duże. Przeciętna powierzchnia działek indywidualnych wynosi 4,1 ha.

Mieszkańcy Gminy Wiązownica w przeważającej większości uprawiają zboża (głównie pszenicę, żyto i owies). Ponadto uprawia się tu również ziemniaki oraz ziemniopłody przemysłowe, przede wszystkim rzepak i rzepik. Poniżej zaprezentowano szczegółową strukturę zasiewów głównych ziemniopłodów w gminie Wiązownica.

Wykres 13. Struktura zasiewów głównych ziemiopłodów w Gminie Wiązownica

Ważną pozycję w skali produkcji rolnej Gminy Wiązownica ma produkcja warzyw w drobnych gospodarstwach, mająca charakter produkcji zintegrowanej.

Rynek produktów rolnych na terenie gminy nie istnieje. Zboża w przeważającej większości skupowane są przez okoliczne młyny. Żywiec wieprzowy i wołowy skupują Zakłady Mięsne Sokołów i oddziały: Jarosław, Sanok i Krosno, a także prywatna ubojnia drobiu w Widnej Górze – Zakład Przetwórstwa Mięsnego „SZAREK”. Pomimo niższych cen lokalnej produkcji w stosunku do średniej krajowej konkurencja cenowa jest ograniczona ze względu na wysokie koszty transportu. Jedyne istniejące na terenie gminy zakłady przetwórcze to piekarnia należąca do Gminnej Spółdzielni "Samopomoc Chłopska" oraz młyn w Szówsku. Trudną sytuację rolnictwa na terenie gminy polepszyłby rozwój drobnego przemysłu przetwórczego, szczególnie owoców i warzyw.

Sprzęt rolniczy, jakim dysponują producenci rolni, jest w większości przestarzały, o niskiej jakości i w złym stanie technicznym. Pomimo to rolnicy we własnym zakresie organizują sobie drobne usługi, co umożliwia pełne jego wykorzystanie, ułatwia gospodarowanie i stanowi pewną formę oszczędności.

W zakresie produkcji zwierzęcej dominującym gatunkiem jest drób, trzoda chlewna i bydło. Produkcja zwierzęca na terenie gminy została zaprezentowana w poniższej tabeli.

Tabela 16. Zwierzęta gospodarskie w Gminie Wiązownica

Wyszczególnienie	Liczba sztuk
Bydło	1590
Trzoda chlewna	3688
Owce	54
Kozy	37
Konie	353
Króliki (samice)	746
Pnie pszczele	122
Drób	94508

W zakresie chowu bydła wskaźnik ilości sztuk dużych na 100 ha osiąga średni poziom (29 szt.). Intensyfikowanie produkcji rolnej nie jest wskazane ze względu na konieczność zachowania naturalnych walorów i ochronę środowiska oraz na usytuowanie na obszarze gminy Sieniawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu.

5. Turystyka i kultura w gminie

W ostatnich latach odnotowano wzrost znaczenia lokalnej turystyki i agroturystyki w gminie Wiązownica. Fakt ten wiąże się m.in. z walorami przyrodniczymi oraz licznymi atrakcjami turystycznymi gminy Wiązownica.

Część obszaru gminy wchodzi w skład Sieniawskiego Obszaru Chronionego Krajobrazu. Obejmuje on tereny położone w środkowo zachodniej części byłego województwa przemyskiego. Południowa granica obszaru przebiega granicami wsi Wólka Zapałowska, Surmaczówka i Radawa. Sieniawski Obszar Chronionego Krajobrazu w 48% zajmują lasy, zwłaszcza mieszane oraz bory, przy czym znaczną jego część stanowi duży kompleks tzw. Lasów Sieniawskich, stanowiących część dawnej Puszczy Solskiej. W dolinach rzek San i Lubaczówka zachowały się fragmenty lasów łągowych.

Do największych atrakcji turystycznych gminy Wiązownica należy niewątpliwie miejscowość letniskowa – Radawa. Radawa położona jest nad rzeką Lubaczówką, wśród zaliczanych do obszarów chronionego krajobrazu kompleksów leśnych. Znana była już w okresie międzywojennym przede wszystkim dzięki walorom wypoczynkowo – turystycznym oraz klimatyczno – zdrowotnym. Na jej obszarze wybudowano indywidualne domki letniskowe oraz kilka dużych obiektów pełnosezonowych. W tym czasie powstał na rzece Lubaczówce zalew wraz z ośrodkiem sportowym. Na rzece Lubaczówka istnieje również mała elektrownia wodna. Obecnie Radawa dysponuje bazą turystyczną Miejskiego Ośrodka Sportu i Rekreacji w Jarosławiu, ośrodkiem wczasowo-rehabilitacyjnym należącym do Stowarzyszenia Ojca Pio w Jarosławiu oraz prywatnymi ośrodkami wypoczynkowymi. Natomiast miejscowości usytuowany jest także prywatny ośrodek jeździecko-hodowlany. Dodatkową atrakcją Radawy jest organizowany corocznie, odbywający się w czerwcu, zjazd zabytkowych motocykli przyciągający wielu uczestników i pasjonatów.

Tabela 17. Obiekty turystyczne w gminie Wiązownica

Obiekty	Miejsca noclegowe		Korzystający z noclegów	Udzielone noclegi
	ogółem	w tym całorocznie		
12	460	0	2056	25014

Wiązownica powstała prawdopodobnie w XIV wieku. Pierwsza wzmianka o tej wsi pochodzi 1448 roku. Pod koniec XIX wieku Wiązownica zaczęła się szybko rozwijać. W początkach XX wieku stała się dużym ośrodkiem koszykarstwa, które upadło w latach powojennych. Wiele zabytków znajdujących się na terenie wsi Wiązownica uległo całkowitemu lub częściowemu zniszczeniu w wyniku działań wojennych i powojennych. Obecnie na obszarze wsi zachowały się ślady wałów (prawdopodobnie grodziska). W czasie badań archeologicznych znaleziono tu również szczątki ceramiki łużyckiej i wczesnośredniowiecznej.

Dzieje ziem wchodzących obecnie w skład gminy związane są z bogatą historią rodu Sieniawskich i Czartoryskich.

Do najciekawszych zabytków gminy Wiązownica, wpisanych do rejestru możemy zaliczyć:

- zespół cerkwi greko-katolickiej Par. p.w. Św. Michała Archanioła w Ryszkowej Woli, cerkiew, murowana 1893-1897, dzwonnica murowana 1896,
- cerkiew greko-katolicka Par. p.w. Św. Kosmy i Damiana w Zapałowie, ob. Prawosławna, murowana, 1926-1927,
- cmentarz rzymsko-katolicki przy Kościele Parafialnym w Radawie, nagrobki z XIX wieku,
- cmentarz z I wojny światowej w Radawie, grobowce ziemne z ceramicznymi tabliczkami,
- cmentarz z I wojny światowej w Ryszkowej Woli, groby ziemne, przy głównej alei ceglany obelisk,
- cmentarz z I wojny światowej w Zapałowie, groby ziemne,
- cmentarz z I wojny światowej w Manasterzu, groby ziemne, w miejscu przecięcia alei kopiec ziemny.

Ponadto na terenie Gminy znajduje się wiele innych ciekawych obiektów, które nie są wpisane do rejestru zabytków.

ŻYCIE KULTURALNE

Życie kulturalne gminy Wiązownica rozwija się zaledwie w kilku placówkach. Na terenie gminy działają Gminne Centrum Kultury w Wiązownicy oraz jego oddziały we wszystkich miejscowościach, a także remizy Ochotniczych Straży Pożarnych. W Wiązownicy, Nielepkowicach oraz Piwodzie działają dwa zespoły folklorystyczne śpiewaczy ludowych, kapela ludowa w Manasterzu oraz zespół kabaretowy w Szówsku.

W działalności Domów Kultury i świetlic wiejskich przeważają prace związane z organizowaniem imprez rozrywkowych: zabawy, dyskoteki, gry sportowe. Praktykowane jest wypożyczanie sal na wesela i imprezy okolicznościowe. Świetlice często są miejscem narad i zebrań wiejskich. Do cyklicznych imprez gminnych należą

zaliczyć m.in.: Święto babci i dziadka, Jasełka, Wieczór poezji ludowej, Dzień matki, Dziecko w folklorze, Dzień kobiet, Dzień dziecka, Dożynki, Biesiada nad Wyczawą, Majowa nutka – konkurs piosenki dziecięcej i młodzieżowej, Familiada, Majówka rodzinna oraz wiele innych imprez i wystaw np. rzeźby ludowej czy prac hafciarskich.

Na terenie gminy Wiązownica działa sześć Ludowych Zespołów Sportowych, są to:

- Ludowy Klub Sportowy „Golbalux” Wiązownica,
- Ludowy Klub Sportowy „Budowlani” Szówsko,
- Ludowy Klub Sportowy „Orkan” Zapałów,
- Ludowy Klub Sportowy Piwoda,
- Ludowy Klub Sportowy Ryszkowa Wola,
- Ludowy Klub Sportowy Mołodycz.

Przy klubach działają drużyny seniorów, juniorów i trampkarzy. Co roku organizowane są gminne mistrzostwa o puchar Wójta.

ŚCIEŻKI PRZYRODNICZE I TURYSTYCZNE

Ścieżka Przyrodniczo – Dydaktyczna: „Łapajówka – Radawa” dla turystyki pieszej i rowerowej. Ścieżka została utworzona w 1999 r. dzięki staraniom nadleśnictwa Radymno. Przeznaczona jest dla turystyki pieszej i rowerowej, a jej podstawowy przebieg wyznacza nasyp dawnej kolejki wąskotorowej, wybudowanej w 1914 r. przez rodzinę Czartoryskich. Na trasie ścieżki rozlokowanych jest 10 przystanków wyposażonych w tablice informacyjne. Kierunek zwiedzania wyznaczają biało – niebieskie znaki malowane na drzewach, o zmianie kierunku sygnalizują strzałki. Długość ścieżki wynosi 3,5 km, czas przejścia wynosi ok. 2,5 godz. Prezentowana ścieżka pozwala na zapoznanie się z interesującymi zbiorowiskami leśnymi Lasów Sieniawskich, funkcjonowaniem lasu jako miejsca bytowania licznych gatunków roślin i zwierząt, jego roli w przyrodzie i podstawowych zasadach zagospodarowania przez leśników. Dodatkowo ścieżka umożliwia zapoznanie się z niektórymi elementami bogatej historii tych terenów. Ścieżka biegnie przez lasy porastające teren między Radawą a Wiązownicą, stanowiące południową część tzw. Lasów Sieniawskich.

Szlak „3 dni rowerem po ziemi jarosławskiej” 1 dzień (50 km): Jarosław – Wiązownica – Radawa – Mołodycz – Surmaczówka – Zapałów – Ryszkowa Wola – Laszki.

W przyszłości funkcje turystyczne, obok funkcji rolniczej, mogą odgrywać istotną rolę w rozwoju ekonomicznym gminy Wiązownica.

Na terenie lasów nadleśnictwa Radymno wyznaczone są trasy do uprawiania turystyki konnej, biegnące liniami oddziałowymi, łączą się z siecią dróg gminnych.

III. PLANOWANE DZIAŁANIA SŁUŻĄCE POPRAWIE SYTUACJI SPOŁECZNO-GOSPODARCZEJ W GMINIE

1. Działania przewidziane do realizacji w gminie

Właściwy rozwój gminy wymaga realizowania inwestycji, które będą służyły poprawie sytuacji społeczno-gospodarczej na danym obszarze. Dlatego każda gmina, w tym także gmina Wiązownica analizuje sytuację panującą na jej obszarze, aby na tej podstawie określić zadania, jakie należy wykonać w przyszłości i które przyczynią się do rozwoju gminy. Gmina Wiązownica planuje do realizacji w najbliższych latach takie działania, które przyniosłyby wymierne efekty, nie tylko tuż po zakończeniu realizacji zadania, ale także w dłuższym okresie czasu. Działania gminy można podzielić na kilka rodzajów według ich wpływu na poszczególne dziedziny życia społeczno-gospodarczego:

a) Wpływające na poprawę warunków i jakość życia mieszkańców

Jest to szeroki wachlarz działań, które mogą być realizowane przez gminę, bardzo często zadania te wiążą się bezpośrednio z działaniami wpływającymi na rozwój infrastruktury technicznej. Gmina Wiązownica projektując zadania na przyszłość, brała przede wszystkim pod uwagę dobro społeczności lokalnej. Dlatego sukcesywnie dąży do pełnego wyposażenia gminy w infrastrukturę techniczną, która poprawiłaby warunki i jakość życia mieszkańców gminy, a z drugiej strony przyczyniłaby się do poprawy atrakcyjności tego terenu zarówno pod względem inwestycyjnym (przyciąganie nowych przedsiębiorstw, które dałyby mieszkańcom gminy nowe miejsca pracy), jak i turystycznym (możliwość rozwijania m.in. agroturystyki).

b) Wpływające na rozwój infrastruktury technicznej

Wszelkie działania związane z infrastrukturą techniczną są na ogół podstawowym rodzajem działań realizowanych przez gminę. Do tego typu działań należą przede wszystkim: uzbrajanie terenów gminy (sieci kanalizacyjne, wodociągowe), budowa/modernizacja oczyszczalni ścieków, budowa/remonty dróg itp. Gmina Wiązownica jak wspomniano wcześniej zmierza do stworzenia pełnej infrastruktury technicznej na swoim obszarze. Z uwagi na fakt, iż tereny te są na dzień dzisiejszy uzbrojone jedynie częściowo, przeważająca część działań Gminy Wiązownica dotyczy budowy/rozbudowy sieci kanalizacyjnych oraz wodociągowych, oczyszczalni ścieków. Tereny te stanowią dość duży obszar całej gminy. Ponadto gmina stara się stale podnosić jakość dróg na swoim terenie, dlatego wśród planowanych działań znalazły się także

projekty przebudowy dróg, które mają istotne znaczenie dla systemu komunikacji na terenie gminy.

c) Wpływające na poprawę środowiska przyrodniczego

Działania te mają na celu poprawienie stanu środowiska przyrodniczego na terenie gminy, m.in. poprawa stanu wód, gleby, powietrza itp. Gmina Wiązownica poprzez budowę/rozbudowę systemu kanalizacji, wodociągów na swoim terenie przyczyni się z pewnością do poprawy stanu środowiska na tym terenie. Jak można zauważyć budowa sieci kanalizacji sanitarnej to priorytetowe zadania gminy, które po zrealizowaniu będą miały wpływ niemalże na wszystkie dziedziny życia społeczno – gospodarczego.

d) Wpływające na poprawę otoczenia kulturowego, turystycznego, sportowego

To wszelkiego rodzaju działania, które pozwolą rozwinąć gminę pod względem kulturowym (m.in. poprzez organizację imprez o charakterze kulturowym), ale także przyczynić się do rozwoju turystyki na tym obszarze oraz aktywnych form wypoczynku, czy też rozwoju aktywności sportowej w gminie. Gmina Wiązownica stara się rozwijać działalność kulturową i sportową na swoim terenie, dlatego wśród planowanych przedsięwzięć na najbliższe lata znalazły się m.in.: rozbudowa remizy w Surmaczówce, przebudowa remizo-świetlicy w Ryszkowej Woli, rozbudowa budynku świetlicy w Mołodyczu, budowa zbiornika małej retencji w Surmaczówce na rzece Lubaczówka, budowa odkrytego basenu w Piwodzie i Zapałowie, urządzenie pól biwakowych w Manasterzu, Surmaczówce, Radawie i Szówsku, dzięki którym zwiększona zostanie aktywność życia mieszkańców. Na podkreślenie zasługuje również fakt, iż obiekty te będą wykorzystywane pod różnorodne imprezy o charakterze kulturalnym, większa liczba mieszkańców gminy będzie mogła brać udział w organizowanych imprezach, koncertach itp. Samorząd gminny zdaje sobie sprawę jak istotnym sektorem w gospodarce jest coraz dynamiczniej rozwijająca się turystyka. W związku z tym stara się podejmować działania mające na celu poprawianie atrakcyjności turystycznej gminy Wiązownica.

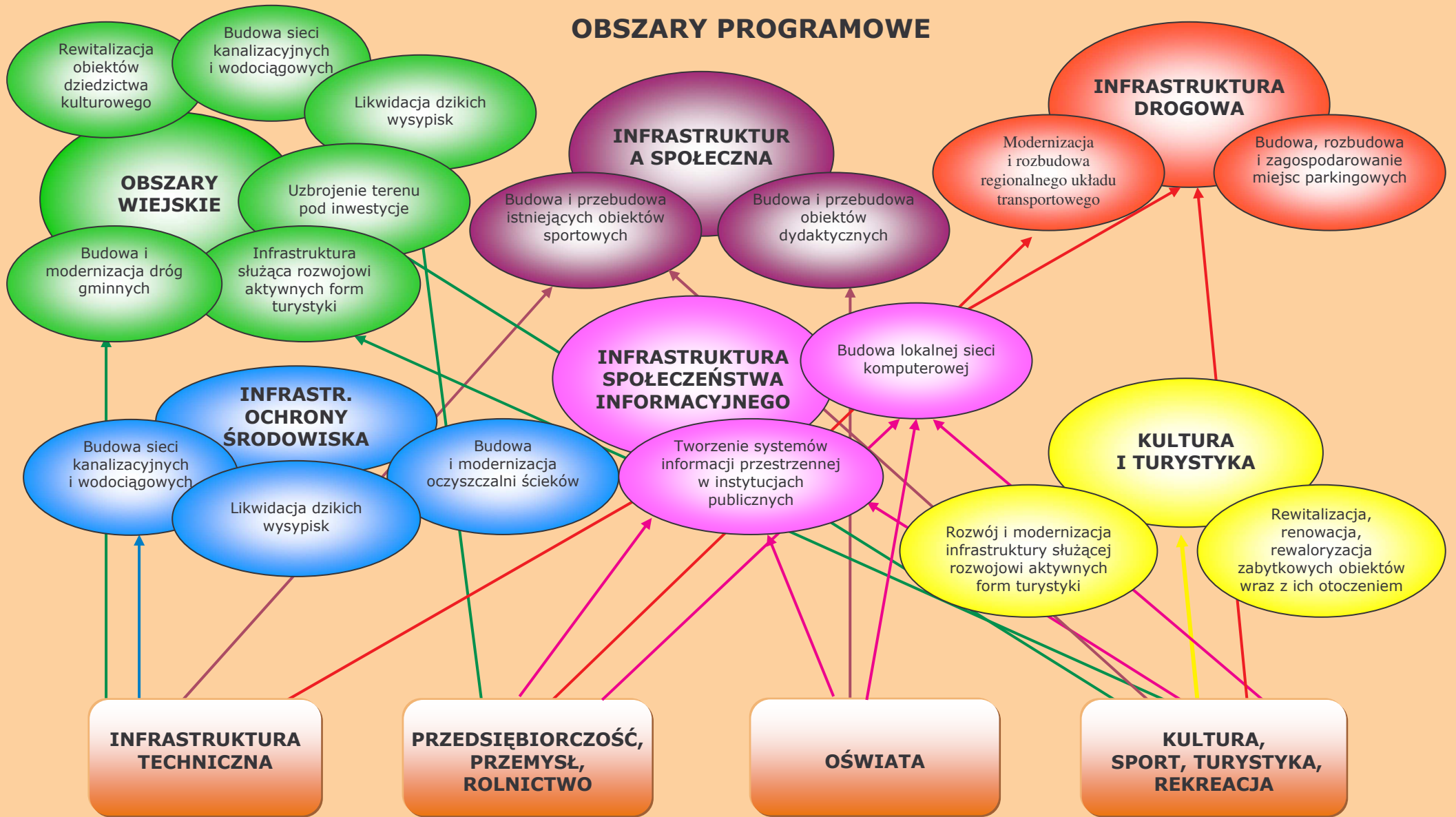
e) Inne

Poza wymienionymi wyżej działaniami gmina realizuje szereg innych przedsięwzięć, m.in. mających poprawić stan infrastruktury szkolnej na swoim obszarze poprzez budowę nowych szkół oraz remonty użytkowanych obecnie obiektów.

2. Zidentyfikowane obszary rozwojowe

Plan Rozwoju Lokalnego, który jest kontynuacją opracowanej strategii i planem operacyjnym do niej (pokazuje szczegółowe projekty, które gmina planuje zrealizować w najbliższych latach) ma za zadanie dostosować politykę rozwojową gminy Wiązownica do polityki regionalnej Unii Europejskiej. Odzwierciedleniem polityki regionalnej Unii są fundusze strukturalne, finansowane między innymi z Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

OBSZARY PROGRAMOWE

OBSZARY STRATEGICZNE

W efekcie porównania i próby dostosowania dokumentu Strategii do programowych dokumentów unijnych, pojawiły się tzw. Obszary Programowe, w których realizowane będą w dalszym ciągu założenia „Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica”. Wśród obszarów rozwojowych gminy wymienić należy:

1. **Obszary wiejskie**, w których działania koncentrowały będą się na:

- Budowie sieci wodociągowych i kanalizacyjnych,
- Budowie i modernizacji dróg gminnych,
- Infrastrukturze służącej rozwojowi aktywnych form turystyki,
- Rewitalizacji obiektów dziedzictwa kulturowego,
- Uzbrojenie terenu pod inwestycje,
- Likwidacji dzikich wysypisk.

2. **Infrastruktura ochrony środowiska**, gdzie działania koncentrowały będą się na:

- Budowie sieci kanalizacyjnych i wodociągowych,
- Budowie i modernizacji oczyszczalni ścieków,
- Likwidacji dzikich wysypisk.

3. **Infrastruktura społeczna**, gdzie działania koncentrowały będą się na:

- Budowie i przebudowie obiektów dydaktycznych,
- Budowie i przebudowie istniejących obiektów sportowych.

4. **Infrastruktura drogowa**, gdzie działania koncentrowały będą się na:

- Budowie, rozbudowie i zagospodarowaniu miejsc parkingowych,
- Modernizacji i rozbudowie regionalnego układu transportowego.

5. **Infrastruktura społeczeństwa informacyjnego**, gdzie działania koncentrowały będą się na:

- Tworzeniu systemów informacji przestrzennej w instytucjach publicznych,
- Budowie lokalnej sieci komputerowej.

6. **Kultura i turystyka**, gdzie działania koncentrowały będą się na:

- Rozwoju i modernizacji infrastruktury służącej rozwojowi aktywnych form turystyki,
- Rewitalizacji, renowacji, rewaloryzacji zabytkowych obiektów wraz z ich otoczeniem.

Wymienione w rozdziale wcześniejszym grupy zadań są zarówno elementem realizacji „Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica”, jak również elementem planowej polityki regionalnej Unii Europejskiej.

3. Lista zadań do realizacji w gminie

Poniższa tabela w szczegółowy sposób prezentuje poszczególne działania, które będą realizowane przez Gminę Wiązownica w najbliższych latach. Zadania przedstawione poniżej zostały wypracowane w oparciu o opracowany przez gminę Plan Inwestycyjny.

Przedsięwzięcia podzielono na 2 etapy obejmujące lata:

- I etap: 2004 – 2006,
- II etap: 2007 – 2013.

Dla poszczególnych działań określono również szacunkową wartość inwestycji, co stanowić będzie podstawę do projektowania budżetów gminy Wiązownica na kolejne lata.

Tabela 18. Harmonogram rzeczowo-finansowy działań dla Gminy Wiązownica

Lp.	Nazwa inwestycji	Okres realizacji	Szacunkowa wartość
1	Nadbudowa i modernizacja istniejącego budynku szkoły podstawowej w Szówsku	2004 - 2006	300 000
2	Budowa budynku dydaktycznego gimnazjum w miejscowości Wiązownica		1 000 000
3	Budowa sali sportowej wraz z łącznikiem przy szkole podstawowej i gimnazjum w Wiązownicy		1 200 000
4	Adaptacja i modernizacja piwnic w istniejącym budynku szkoły podstawowej w Szówsku (Przebudowa)		800 000
5	Budowa sali gimnastycznej w Szówsku (o wymiarach 18x36 m) - I etap		1 000 000
6	Nadbudowa budynku szkoły podstawowej w Zapałowie na potrzeby gimnazjum - I etap		1 000 000
7	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Wiązownica		2 500 000
8	Budowa kanalizacji na odcinku Manasterz-Wiązownica "Bednarów" (kolektor przesyłowy)		500 000
9	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Piwoda		800 000
10	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Ryszkowa Wola		1 000 000
11	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Zapałów		2 000 000
12	Rozbudowa istniejących sieci kanalizacyjnych na obszarze nowych terenów budowlanych		200 000
13	Rozbudowa istniejących sieci wodociągowych na obszarze nowych terenów budowlanych		400 000

14	Budowa sieci wodociągowych na terenach rekreacyjnych w Radawie - I etap	300 000
15	Rozbudowa stacji wodociągowej w Piwodzie w celu poprawy jakości wody dostarczanej na teren Gminy	800 000
16	Budowa drogi Nr G011853 Manasterz – Radawa – Cetula - Ryszkowa Wola (I etap odcinek Radawa - Cetula)	2 000 000
17	Budowa drogi Radawa-Czerwona Wola, odcinek do ośrodka wypoczynkowego Ojca Pio – I etap	300 000
18	Budowa drogi Zapałów – Ryszkowa Wola	500 000
19	Budowa drogi nr G01857 Ryszkowa Wola – Surmaczówka etap I	200 000
20	Budowa drogi Wiązownica – Bednarów	100 000
21	Modernizacja drogi w Wiązownicy (Wiązownica Dolna)	100 000
22	Budowa oświetlenia ulicznego w Wiązownicy (stacja Nr 6 i 7)	70 000
23	Budowa oświetlenia ulicznego w Manasterzu „za rzeką”	100 000
24	Informatyzacja Gminy i budowa scentralizowanej sieci komputerowej w budynku urzędu gminy	500 000
25	Rozbudowa i nadbudowa zaplecza sportowego i kuchni w budynku domu kultury w Szówsku	400 000
26	Nadbudowa budynku i przebudowa pomieszczeń remizo-świetlicy w Cetuli I etap	130 000
27	Rozbudowa budynku remizy w Surmaczówce	80 000
28	Przebudowa remizo - świetlicy w Ryszkowej Woli	130 000
29	Rozbudowa budynku świetlicy w Mołodyczu	20 000
30	Budowa „grzybka” w Manasterzu	15 000
31	Budowa „grzybka” w Zapałowie	15 000
32	Wymiana stolarki w domu kultury w Piwodzie	30 000
33	Urządzenie placu przy budynku domu kultury i urzędzie gminy w Wiązownicy	100 000
34	Docieplenie ścian budynku domu kultury w Nielepkowicach	25 000
35	Urządzenie wielofunkcyjnego stadionu w Wiązownicy (budowa trybun, budynków technicznych i bieżni) - I etap	1 000 000
36	Likwidacja dzikich wysypisk śmieci na terenie Gminy - I etap (porządkowanie)	30 000

37	Urządzenie pól biwakowych w Manasterzu, Surmaczówce, Radawie i Szówsku - I etap		100 000
38	Remonty płyt boisk, trybun i oświetlenia stadionów – I etap		200 000
39	Modernizacja śluzy i elektrowni wodnej w Radawie - I etap		500 000
RAZEM etap I 2004 - 2006			20 445 000
40	Budowa budynku sali gimnastycznej w Szówsku (o wymiarach 18 x 36 m) II etap	2007 - 2013	2 000 000
41	Nadbudowa szkoły podstawowej w Zapałowie na potrzeby Gimnazjum II etap		500 000
42	Budowa ciągów komunikacji pieszej, dróg oraz parkingów na terenie Radawy		400 000
43	Budowa sali gimnastycznej w Mołodyczu		1 500 000
44	Budowa sali gimnastycznej w Manasterzu		1 200 000
45	Budowa sali gimnastycznej w Ryszkowej Woli		1 200 000
46	Rozbudowa istniejących sieci kanalizacyjnych na obszarze nowych terenów budowlanych		600 000
47	Rozbudowa istniejących sieci wodociągowych na obszarze nowych terenów budowlanych		600 000
48	Budowa sieci wodociągowych na terenach rekreacyjnych (II etap)		600 000
49	Budowa kanalizacyjnej sanitarnej w Radawie		1 500 000
50	Budowa kanalizacyjnej sanitarnej w Nielepkowicach		800 000
51	Budowa kanalizacji sanitarnej w Manasterzu		1 000 000
52	Budowa kanalizacji sanitarnej w Mołodyczu		1 500 000
53	Budowa kanalizacji sanitarnej w Wólce Zapałowskiej		300 000
54	Budowa kanalizacji sanitarnej w Surmaczówce		700 000
55	Budowa drogi Nr G011853 Manasterz-Radawa-Cetula-Ryszkowa Wola II etap - odcinek Manasterz Radawa		1 000 000
56	Budowa drogi Nr G011853 Manasterz-Radawa-Cetula-Ryszkowa Wola III etap - odcinek Cetula-Ryszkowa Wola		1 000 000
57	Budowa drogi Nr G011854 Radawa-Surmaczówka-Wólka Zapałowska-Nowa Grobla I etap odcinek Radawa-Surmaczówka		500 000
58	Budowa drogi Nr G011854 Radawa-Surmaczówka-Wólka Zapałowska-Nowa Grobla II etap odcinek Surmaczówka-Wólka Zapałowska		500 000

59	Budowa drogi Nr G011854 Radawa-Surmaczówka-Wólka Zapałowska-Nowa Grobla III etap odcinek Wólka Zapałowska-Nowa Grobla	500 000
60	Modernizacja drogi Nr G011867 –ul. Sportowa w Szówsku	100 000
61	Modernizacja drogi Nr G011874 –ul. Wola i ul. Setna w Szówsku	400 000
62	Modernizacja drogi Nr G011861 –ul. Floriańska i ul. Parkowa w Szówsku	400 000
63	Budowa drogi Nr G011858 – ul. Koniaczowska w Szówsku	300 000
64	Budowa drogi Nr G011860 – ul. Sanowa w Szówsku	100 000
65	Budowa drogi Zapałów-Pochodaje	200 000
66	Modernizacja drogi Ryszkowa Wola - Chodanie	100 000
67	Budowa drogi Zapałów-Korzenica	80 000
68	Budowa drogi Nr G011857 Ryszkowa Wola-Surmaczówka	200 000
69	Budowa drogi Radawa-Mołodycz (droga królewska)	300 000
70	Budowa drogi Piwoda-Szówsko	300 000
71	Modernizacja drogi w Piwodzie (zagumienna)	300 000
72	Modernizacja drogi w Manasterzu (przez wieś)	300 000
73	Modernizacja drogi w Wiązownicy (obok ośrodka zdrowia)	200 000
74	Budowa drogi Nielepkowice-Radawa	200 000
75	Rozbudowa oświetlenia dróg w Manasterzu – II etap	100 000
76	Rozbudowa oświetlenia osiedla Szówsko-Krzyżówka	50 000
77	Rozbudowa oświetlenia ulic w Szówsku	100 000
78	Budowa zbiornika małej retencji wodnej w Surmacówce na rzece Lubaczówka – I etap	1 000 000
79	Budowa zbiornika małej retencji wodnej w Surmacówce na rzece Lubaczówka – II etap	2 000 000
80	Budowa zbiornika małej retencji wodnej w Surmacówce na rzece Lubaczówka – III etap	2 000 000
81	Budowa drogi Radawa-Czerwona Wola – II etap	800 000
82	Likwidacja dzikich wysypisk śmieci II etap (zalesianie)	100 000

83	Konserwacja zabytkowej alei lipowej w Wiązownicy	10 000
84	Remont budynku szkoły w Mołodyczu	50 000
85	Modernizacja starych budynków szkoły w Wiązownicy	400 000
86	Remont nowo nabytego budynku w Cetuli	150 000
87	Nadbudowa budynku i przebudowa pomieszczeń remizo-świetlicy w Cetuli II etap	220 000
88	Urządzenie wielofunkcyjnego stadionu w Wiązownicy (budowa trybun, budynków technicznych i bieżni) II etap	1 500 000
89	Urządzenie placu przy remizo-świetlicy w Radawie	20 000
90	Budowa odkrytego basenu w Piwodzie	70 000
91	Budowa odkrytego basenu w Zapałowie	80 000
92	Remonty płyt boisk, trybun i oświetlenia stadionów – II etap	200 000
93	Urządzenie placów zabaw dla dzieci we wszystkich miejscowościach	200 000
94	Uzbrojenie terenów pod działalność gospodarczą (pod inwestycje)	200 000
95	Zakup przenośnej estrady	50 000
96	Urządzenie parkingu przy budynkach szkolnych w Wiązownicy	100 000
97	Urządzenie pól biwakowych w Manasterzu, Surmaczówce, Radawie i Szówsku - II etap	1 000 000
98	Modernizacja śluzy i elektrowni wodnej w Radawie -II etap	1 300 000
99	Rozbudowa oczyszczalni ścieków	1 000 000
RAZEM etap II 2007 - 2013		34 380 000
RAZEM		54 825 000

Szacunkowe wartości inwestycji przewidzianych do realizacji w latach 2004 – 2006 zostały przedstawione w oparciu o przedstawione kosztorysy inwestorskie, jednakże przy dokonaniu wyliczeń w analizie finansowej, która dla każdego z działań będzie opracowywana zakłada się, że nakłady inwestycyjne ulegną zmniejszeniu w stosunku do tych zaprezentowanych w kosztorysach. Dla każdego województwa wyznaczono wskaźnik korygujący, który służy do obliczania realnej wartości inwestycji. Wskaźnik ten opracowany został w oparciu o średnie obliczenie cen poprzetargowych inwestycji i dla województwa podkarpackiego został ustalony na poziomie 0,65. W związku z tym realna

wartość inwestycji, które zostaną przeprowadzone w gminie Wiązownica w latach 2004 - 2006 powinna zmniejszyć się o około 35%.

Większość inwestycji zaprezentowanych powyżej ma realne szanse na otrzymanie dofinansowania ze środków strukturalnych w ramach Zintegrowanego Programu Operacyjnego Rozwoju Regionalnego, dlatego przy założeniu, że gmina otrzyma dofinansowanie na powyższe zadania przewidziane do realizacji w latach 2004 – 2006 suma środków własnych, jakie gmina powinna zagwarantować w swoim budżecie na powyższe inwestycje powinna oscylować w granicach 5 111 250 zł.

IV. POWIĄZANIE PLANOWANYCH PROJEKTÓW Z DZIAŁANAMI REALIZOWANYMI OBECNIE NA OBSZARZE GMINY

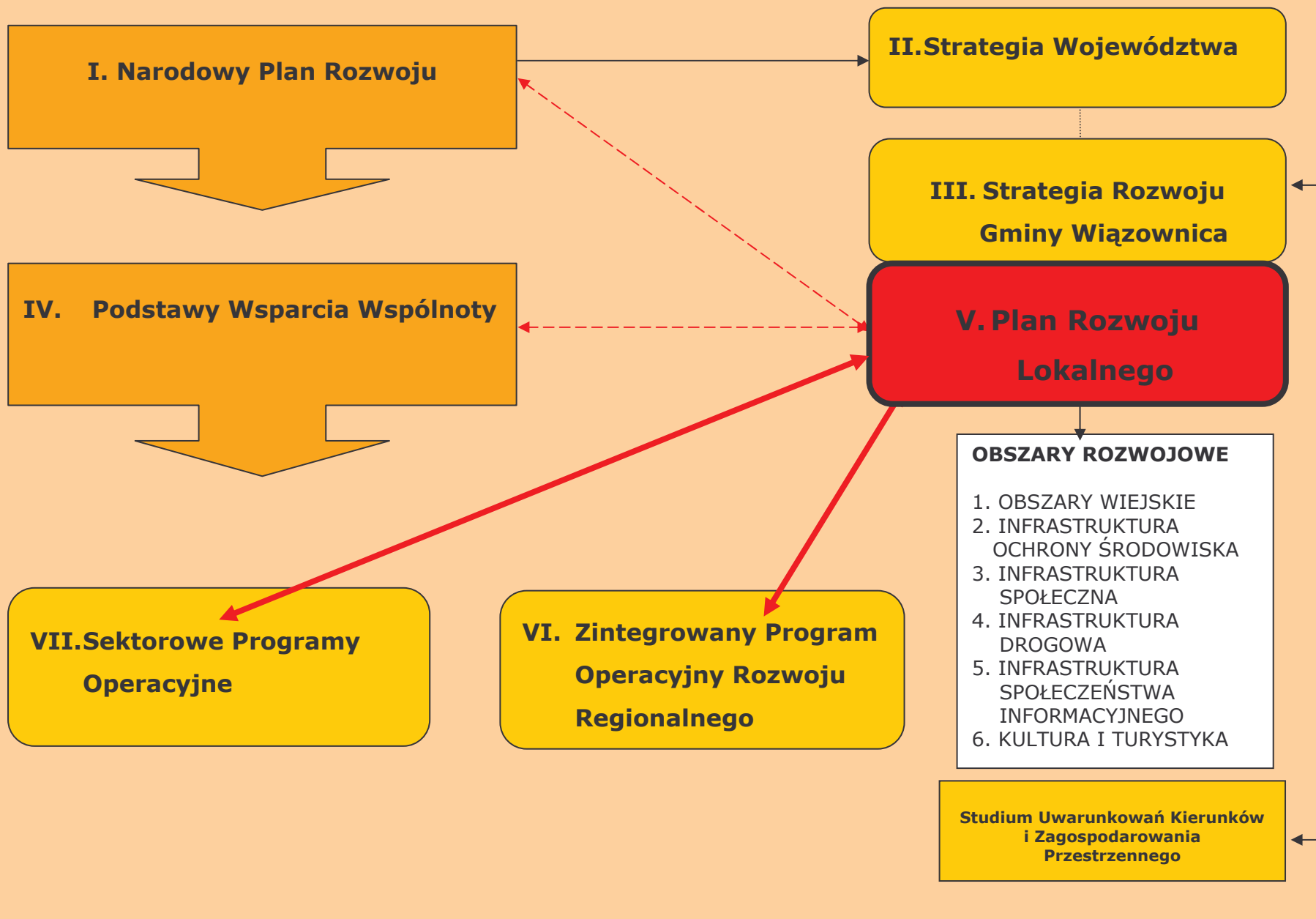
Większość działań inwestycyjnych realizowanych obecnie przez władze Gminy Wiązownica wynika z przyjętej w 1999 roku „Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica”. Dokument ten w dalszym ciągu jest podstawą do podejmowania długookresowych i bieżących decyzji związanych z rozwojem gminy i zaspakajania potrzeb jej mieszkańców. Opracowana strategia jako główne obszary strategiczne wskazuje:

- Infrastrukturę techniczną
- Przedsiębiorczość, przemysł, rolnictwo
- Oświatę
- Kulturę, sport, turystykę, rekreację.

Wszystkie działania zapisane w „Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica” powiązane są ze strategią wojewódzką (opracowywaną metodą społeczną), która z kolei powiązana jest z Narodowym Planem Rozwoju.

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Wiązownica jest z kolei łącznikiem pomiędzy dokumentami planistycznymi przygotowywanymi przed przystąpieniem Polski do UE, a unijnymi dokumentami programowymi obowiązującymi od 1 maja 2004.

Rysunek 5. Powiązanie Planu Rozwoju Lokalnego z innymi dokumentami strategicznymi

V. OCZEKIWANE WSKAŹNIKI OSIĄGNIĘĆ PLANU ROZWOJU LOKALNEGO W GMINIE WIĄZOWNICA

Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Wiązownica określa przede wszystkim obszary rozwojowe wynikające z dokumentów programowych do funduszy strukturalnych Unii Europejskiej. Obszary rozwojowe są ściśle powiązane z obszarami strategicznymi Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica. W celu sprawnej realizacji PRL konieczne jest szczegółowe rozpisanie wcześniej uzgodnionych obszarów rozwojowych na działania rozłożone w czasie i konsekwentne ich realizowanie w zgodzie ze sprecyzowanymi celami oraz realnym budżetem.

Realizacja Planu Rozwoju Lokalnego w gminie Wiązownica winna także przynieść określone wskaźniki osiągnięć i efektów tj.:

- poprawę jakości środowiska naturalnego ze względu na zmniejszenie zrzutu ścieków nie oczyszczonych, zmniejszenie emisji zanieczyszczeń do atmosfery,
- poprawę zdrowia mieszkańców w związku z budową ujęć wody i sieci wodociągowej,
- tworzenie infrastruktury technicznej sprzyjającej rozwojowi małej i średniej przedsiębiorczości,
- rozwój infrastruktury niezbędnej dla rozwoju nowoczesnego rolnictwa poprzez budowę dróg, wodociągów i kanalizacji,
- poprawę jakości dróg poprzez ich budowę i modernizację,
- rozszerzenie oferty w zakresie kultury, sportu i rekreacji po modernizacji i remoncie obiektów kultury,
- poprawę bazy edukacyjnej dla młodzieży w związku z remontem i modernizacją obiektów szkolnych,
- zwiększenie dostępności do bazy turystyczno-rekreacyjnej.

Dlatego dla poszczególnych działań określonych w niniejszym Planie Rozwoju Lokalnego gminy Wiązownica można określić oczekiwane wskaźniki, które dzielimy na:

- **wskaźniki produktu**, które określają, jaki będzie bezpośredni wynik podejmowanych działań,
- **wskaźniki rezultatu**, przedstawiające bezpośrednie i natychmiastowe efekty wdrożenia działania,
- **wskaźniki oddziaływania**, które prezentują konsekwencje realizacji przedsięwzięcia w przyszłości. Wskaźniki te mogą mieć charakter zarówno

bezpośredni (bezpośrednie oddziaływanie przedsięwzięcia na sfery życia społeczno-gospodarczego w dłuższym okresie czasu) jak i pośredni (długofalowy wpływ przedsięwzięcia na dziedziny życia społeczno-gospodarczego niezwiązane bezpośrednio z realizowanym działaniem).

TABELA 19. Wskaźniki osiągnięć działań realizowanych w Gminie Wiązownica

Lp.	Nazwa działania	Wskaźniki osiągnięć		
		Produkty	Rezultaty	Oddziaływanie
1	Budowa sieci kanalizacyjnych i wodociągowych	Długość sieci rozdzielczej wodociągów (km) Długość sieci kanalizacyjnych (km)	Liczba osób korzystających z wodociągów (%) Liczba osób korzystających z kanalizacji (%)	Liczba osób podpiętych do wodociągu Ilość ścieków odprowadzonych zgodnie z obowiązującymi standardami prawnymi (hm ³ /miesiąc)
2	Rozbudowa stacji uzdatniania wody	Liczba zmodernizowanych stacji uzdatniania wody (szt)	Liczba gospodarstw domowych/budynków obsługiwanych przez stację uzdatniania wody (szt) Powierzchnia terenów inwestycyjnych objęta działaniem stacji uzdatniania wody (ha)	Liczba nowych miejsc pracy utworzonych na danym obszarze w ciągu 2 lat (szt) Cena gruntów inwestycyjnych na danym obszarze po 2 latach (w tyś. PLN)
3	Modernizacja śluzy i elektrowni wodnej	Liczba zmodernizowanych elektrowni, wykorzystujących odnawialne źródła energii (szt)	Powierzchnia terenu zabezpieczona przed powodzią (ha)	Klasa czystości wód rzek leżących na danym terenie po roku (klasa) Liczba turystów na danym terenie po roku (osoby)
4	Budowa i modernizacja dróg gminnych	Długość dróg gminnych (km)	Powierzchnia terenów inwestycyjnych, które stały się dostępne w wyniku budowy i modernizacji dróg oraz uzbrojenia terenu (ha)	Natężenie ruchu (saldo)

5	Rozwój i modernizacja infrastruktury służącej rozwojowi aktywnych form turystyki	Powierzchnia nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury rekreacyjnej, sportowej lub służącej aktywnym formom wypoczynku (m ²)	Liczba nowych miejsc pracy powstała w wyniku realizacji projektów turystycznych i kulturalnych, w tym ilość nowych miejsc pracy dla kobiet (szt.)	Dochody z turystyki i kultury (tys. PLN)
6	Modernizacja i rozbudowa regionalnego układu transportowego	Liczba zrealizowanych projektów poprawy dróg	Liczba wypadków drogowych (szt.) Liczba zabitych i rannych w wypadkach drogowych (szt.)	Nakłady na bieżące utrzymanie (naprawy nawierzchni) dróg gminnych (w cenach stałych – PLN)
7	Budowa i przebudowa istniejących obiektów sportowych	Powierzchnia nowych lub zmodernizowanych obiektów przeznaczonych na cele sportowe (m ²)	Liczba osób korzystająca z nowej infrastruktury sportowej	Liczba nowych przedsiębiorców w obszarze sportu i rekreacji (szt.)
8	Budowa i przebudowa obiektów dydaktycznych	Powierzchnia nowych lub zmodernizowanych obiektów przeznaczonych na cele dydaktyczne (m ²)	Roczny wzrost współczynnika skolaryzacji brutto w szkolnictwie wyższym (%) Liczba absolwentów szkół wyższych (osoby)	Udział osób pozostających na miejscu celem edukacji (%): - w tym udział osób, które ukończyły na miejscu szkołę średnią - w tym udział osób, które ukończyły na miejscu szkołę wyższą
9	Budowa, rozbudowa i zagospodarowanie miejsc parkingowych	Liczba miejsc parkingowych	Liczba samochodów korzystających z parkingów	Poprawa komunikacji miejskiej

10	Rewitalizacja, renowacja, rewaloryzacja zabytkowych obiektów wraz z i ich otoczeniem	Liczba nowych lub zmodernizowanych obiektów infrastruktury kulturalnej	Liczba uczestników imprez i wydarzeń kulturalnych (osoby)	Dochody z turystyki i kultury (tys. PLN)
11	Informatyzacja gminy i budowa scentralizowanej sieci komputerowej	Liczba zainstalowanych serwerów baz danych/aplikacji/plików (szt) Liczba jednostek publicznych podłączonych do bezpiecznego dostępu szerokopasmowego do Internetu (szt)	Ilość jednostek publicznych posiadających szerokopasmowy dostęp do Internetu (szt) Liczba ogólnodostępnych komputerów z dostępem do Internetu (szt)	Liczba instytucji publicznych posiadających dostęp do Internetu (szt) Liczba użytkowników indywidualnych posiadających dostęp do Internetu (szt) Liczba spraw załatwianych on-line (szt)
12	Uzbrojenie terenu pod działalność inwestycyjną	Powierzchnia uzbrojonego terenu (ha)	Powierzchnia terenów inwestycyjnych, które stały się dostępne w wyniku realizacji projektów (ha)	Cena gruntów inwestycyjnych, które stały się lepiej dostępne w okresie 2 lat (tyś. PLN) Liczba utworzonych miejsc pracy w okresie 2 lat (szt) Liczba utworzonych przedsiębiorstw w okresie 2 lat (szt)
13	Rozbudowa oczyszczalni ścieków	Liczba wybudowanych/zmodernizowanych oczyszczalni ścieków (szt)	Liczba gospodarstw domowych/budynków obsługiwanych przez oczyszczalnię ścieków (szt) Powierzchnia terenów objęta działaniem oczyszczalni ścieków (ha) Przepustowość zmodernizowanej oczyszczalni ścieków (m ³ /doba)	Klasa czystości wód rzek leżących na danym terenie po roku (klasa) Cena gruntów inwestycyjnych na danym obszarze po 2 latach (w tyś. PLN) Liczba turystów na danym terenie po roku (osoby)

VI. PLAN FINANSOWY GMINY NA LATA 2004 - 2006 ORAZ PROGNOZA NA KOLEJNE LATA

1. Struktura budżetów gminy za lata ubiegłe (2000-2003)

Na **dochody** Gminy składają się podatki i opłaty, dochody z majątku, subwencja ogólna, dotacje celowe na realizację zadań zleconych oraz na dofinansowanie zadań własnych, wpływy z samoopodatkowania mieszkańców, spadki, zapisy, darowizny i inne dochody. Średnie roczne dochody budżetu gminy Wiązownica kształtują się w granicach ok. 13.500.000 zł. W latach 2000 - 2003 dochody gminy objęły kwotę **54 174 576 zł**. Zaplanowane **wydatki** i wydatkowane środki w analogicznym okresie wyniosły **55 464 831 zł**. W analizowanym okresie wydatki przekroczyły dochody gminy o kwotę 1 290 255 zł. Deficyt budżetu był pokrywany przez zaciąganie długoterminowych kredytów i pożyczek oraz z wolnych środków na rachunku bankowym.

Przewiduje się, iż kolejne lata przyniosą wzrost nakładów inwestycyjnych, czego skutkiem będzie wzrost wydatków Gminy Wiązownica z uwagi na planowane do realizacji działania związane z:

- nadbudową/budowę budynków dydaktycznych szkół podstawowych i Gimnazjów na terenie gminy,
- budowę sal gimnastycznych na terenie gminy,
- budowę/rozbudowę sieci kanalizacji sanitarnej oraz sieci wodociągowej na terenie gminy,
- rozbudowę stacji wodociągowej na terenie gminy,
- budowę i modernizacją dróg na terenie gminy,
- budowę ciągów komunikacji pieszej i parkingów na terenie gminy,
- informatyzacja gminy i budowa scentralizowanej sieci komputerowej w budynku Urzędu Gminy Wiązownica, budowa oświetlenia ulicznego,
- modernizacją śluzy i elektrowni wodnej w Radawie,
- likwidacją dzikich wysypiska na terenie gminy
- rozwojem i modernizacją infrastruktury służącej rozwojowi aktywnych form turystyki (np. budowę odkrytych basenów),
- rewitalizacji, renowacji, rewaloryzacji zabytkowych obiektów wraz z i ich otoczeniem.

Tabela 20. Dochody Gminy Wiązownica w podziale na poszczególne grupy w latach 2000 – 2003 (w zł)

Grupa Rok	Rolnictwo i leśnictwo	Gospodarka komunalna	Gospodarka mieszkaniowa oraz niematerialne usługi komunalne	Oświata i wychowanie	Opieka społeczna	Podatki	Transport i łączność	Administracja państwowa i samorządowa	Inne	Różne rozliczenia	RAZEM
2000	700 279	81 463	125 930	349 140	889 084	2 486 234	136 188	192 309	32 439	6 712 921	11 705 987
2001	143 285	398 077	284 647	16 109	1 059 755	2 905 646	-	245 501	7 572	7 575 988	12 636 580
2002	137 298	232 443	142 069	185 834	1 046 077	3 466 581	-	155 068	1 420	8 612 911	13 979 701
2003	155 433	1 971 124	267 383	138 447	965 745	3 556 545	-	128 205	97 844	8 571 582	15 852 308
RAZEM	1 136 295	2 683 107	820 029	689 530	3 960 661	12 415 006	136 188	721 083	139 275	31 473 402	54 174 576

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wiązownicy

Tabela 21. Wydatki Gminy Wiązownica w podziale na poszczególne grupy w latach 2000-2003 (w zł)

Grupa Rok	Rolnictwo i leśnictwo	Gospodarka komunalna	Gospodarka mieszkaniowa oraz niematerialne usługi komunalne	Oświata i wychowanie	Opieka społeczna	Kultura i sztuka	Ochrona zdrowia	Kultura fizyczna i sport	Transport i łączność	Administracja państwowa i samorządowa	Inne	Różne rozliczenia	RAZEM
2000	1 516 950	588 937	244 269	6 117 722	1 033 461	297 438	58 404	92 217	298 073	1 590 535	91 346	-	11 929 352
2001	339 612	997 785	195 735	6 496 168	1 213 304	211 578	78 042	125 636	412 283	1 597 040	822 942	-	12 490 125
2002	273 741	597 706	364 971	7 916 798	1 206 597	235 474	85 978	128 749	366 829	1 722 754	765 883	-	13 665 480
2003	197 241	3 932 335	257 051	8 603 990	1 136 824	276 854	76 412	162 510	323 615	1 735 693	677 349	-	17 379 874
RAZEM	2 327 544	6 116 763	1 062 026 zł	29 134 678	4 590 186	1 021 344	298 836	509 112	1 400 800	6 646 022	2 357 520	-	55 464 831

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z Urzędu Gminy w Wiązownicy

Analizując zaprezentowane powyżej budżety gminy Wiązownica w latach 2000 – 2003 można zaobserwować, które grupy w budżecie w największym stopniu stanowiły o dochodach gminy oraz na co gmina Wiązownica przeznaczała najwięcej swoich środków w poszczególnych latach. Podstawowymi źródłami dochodów gminy Wiązownica były:

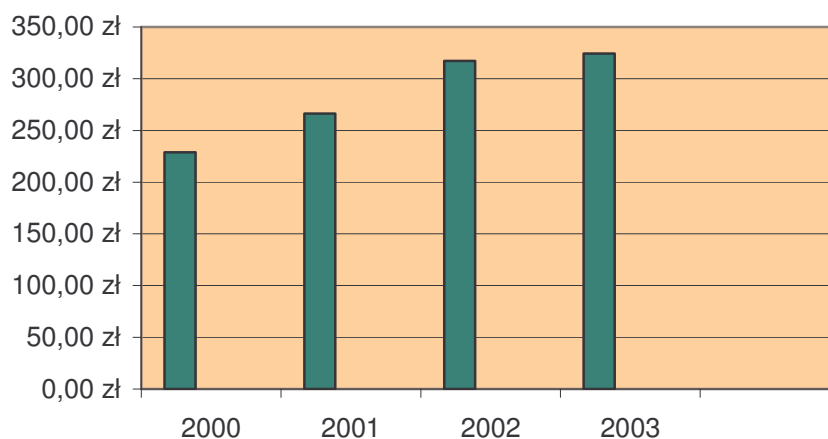
- Dochody z różnych rozliczeń – 58,1 % dochodów budżetu,
- Dochody z podatków i opłat lokalnych – średnio 22,9 % całościowych dochodów budżetu w latach 2000 – 2003,
- Dochody z tytułu opieki społecznej – 7,3 % dochodów budżetu.

Do dochodów z różnych rozliczeń zalicza się m.in.: część oświatową subwencji ogólnej dla jednostek samorządu terytorialnego, część podstawową subwencji ogólnej dla gmin oraz część rekompensującą subwencji ogólnej dla gmin. W przypadku dochodów z tytułu opieki społecznej znalazły się tu m.in.: składki na ubezpieczenie zdrowotne, dodatki mieszkaniowe, zasiłki rodzinne i pielęgnacyjne czy usługi opiekuńcze.

Analizując wydatki z budżetu gminy Wiązownica można zaobserwować, iż najwięcej środków z budżetu przeznaczanych jest na:

- Oświatę i wychowanie – 52,5 % wydatków budżetowych w latach 2000 – 2003,
- Wydatki z tytułu administracji państwowej i samorządowej – 12,0 % wydatków budżetowych,
- Gospodarkę komunalną – 11,0 % wydatków gminy
- Opiekę społeczną – 8,3 % wydatków z budżetu gminy.

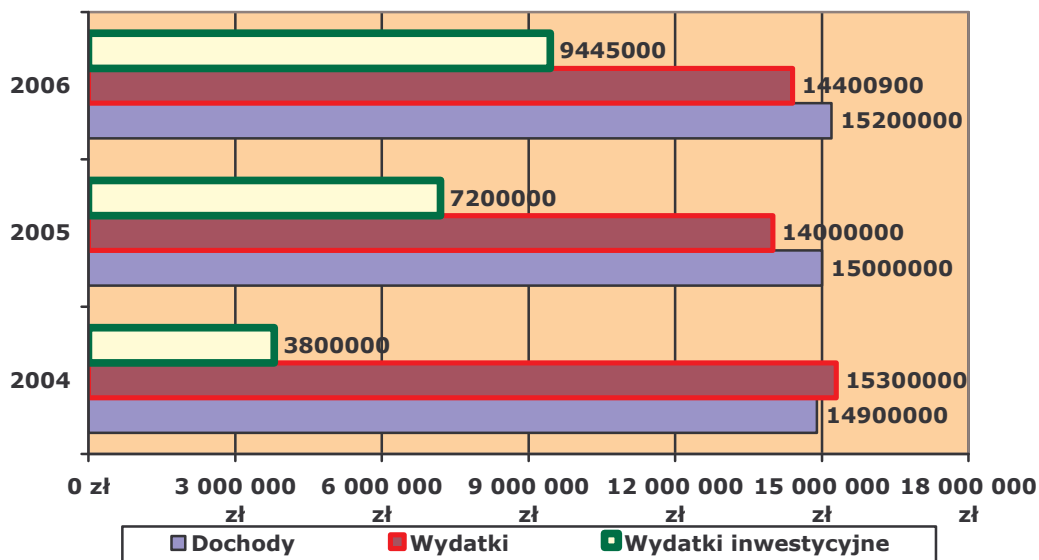
Wykres 14. Wskaźnik podstawowych dochodów podatkowych gminy na 1 mieszkańca

Średnio dochody za lata 2000 – 2003 wyniosły 284,24 zł.

2. Plan finansowy gminy na lata 2004-2006

Wykres 15. Prognoza dochodów i wydatków gminy Wiązownica na najbliższe lata

Zmniejszenie dochodu Gminy Wiązownica w roku 2004 jest spowodowane zmianą przepisów podatkowych oraz zmniejszeniem środków na realizację zadań zleconych z zakresu administracji rządowej. Zmniejszenie wpływów podatkowych oraz dotacji na zadania zlecone skutkuje zmniejszeniem wydatków. W ciągu roku wysokość dotacji wielokrotnie ulega zmianie.

W chwili obecnej Gmina Wiązownica jest zadłużona, będzie jednak mogła korzystać w najbliższych latach z funduszy europejskich. Z punktu widzenia zdolności kredytowej gminy, jest ona w stanie zaciągać zobowiązania kredytowe na pokrycie zadań inwestycyjnych realizowanych w najbliższych latach.

Tabela 22. Źródła finansowania projektów w latach 2004-2006.

Lp.	Nazwa zadania	Harmonogram realizacji	Podmioty zaangażowane	Nakłady ogółem	Źródła finansowania				
					Budżet gminy	Budżet państwa	Środki prywatne	ERDF - ZPORR	Inne (pożyczki)
1.	Nadbudowa i modernizacja istniejącego budynku szkoły podstawowej w Szówsku	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	300 000	300 000				
2.	Budowa budynku dydaktycznego gimnazjum w miejscowości Wiązownica	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	1 000 000	400 000		600 000		
3.	Budowa sali sportowej wraz z łącznikiem przy szkole podstawowej i gimnazjum w Wiązownicy	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF i BP	1 200 000	800 000	400 000			
4.	Adaptacja i modernizacja piwnic w istniejącym budynku szkoły podstawowej w Szówsku (Przebudowa)	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF i BP	800 000	600 000	200 000			
5.	Budowa sali gimnastycznej w Szówsku (o wymiarach 18x36 m) - I etap	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	1 000 000	250 000		750 000		
6.	Nadbudowa budynku szkoły podstawowej w Zapałowie na potrzeby gimnazjum - I etap	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	1 000 000	500 000		500 000		
7.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Wiązownica	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	2 500 000	700 000		1 800 000		
8.	Budowa kanalizacji na odcinku Manasterz-Wiązownica "Bednarów" (kolektor przesyłowy)	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	500 000	125 000		375 000		
9.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Piwoda	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	800 000	200 000		600 000		
10.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Ryszkowa Wola	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	1 000 000	250 000		750 000		
11.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Zapałów	2004-2006	Budżet gminy ERDF	2 000 000	500 000		1 500 000		
12.	Rozbudowa istniejących sieci kanalizacyjnych na obszarze nowych terenów budowlanych	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	200 000	200 000				
13.	Rozbudowa istniejących sieci wodociągowych na obszarze nowych terenów budowlanych	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	400 000	400 000				
14.	Budowa sieci wodociągowych na terenach rekreacyjnych w Radawie - I etap	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	300 000	75 000		225 000		
15.	Rozbudowa stacji wodociągowej w Piwodzie w celu poprawy jakości wody dostarczanej na teren Gminy	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	800 000	300 000		500 000		
16.	Budowa drogi Nr G011853 Manasterz – Radawa – Cetula - Ryszkowa Wola (I etap odcinek Radawa - Cetula)	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	2 000 000	500 000		1 500 000		
17.	Budowa drogi Radawa-Czerwona Wola, odcinek do ośrodka wypoczynkowego Ojca Pio – I etap	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	300 000	75 000		225 000		
18.	Budowa drogi Zapałów – Ryszkowa Wola	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	500 000	125 000		375 000		

19.	Budowa drogi nr G01857 Ryszkowa Wola – Surmaczówka etap I	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	200 000	50 000			150 000	
20.	Budowa drogi Wiązownica - Bednarów	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	100 000	25 000			75 000	
21.	Modernizacja drogi w Wiązownicy (Wiązownica Dolna)	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	100 000	25 000			75 000	
22.	Budowa oświetlenia ulicznego w Wiązownicy (stacja Nr 6 i 7)	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	70 000	70 000				
23.	Budowa oświetlenia ulicznego w Manasterzu „za rzeką”	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	100 000	100 000				
24.	Informatyzacja Gminy i budowa scentralizowanej sieci komputerowej w budynku urzędu gminy	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	500 000	125 000			375 000	
25.	Rozbudowa i nadbudowa zaplecza sportowego i kuchni w budynku domu kultury w Szówsku	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	400 000	100 000			300 000	
26.	Nadbudowa budynku i przebudowa pomieszczeń remizo-świetlicy w Cetuli I etap	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	130 000	130 000				
27.	Rozbudowa budynku remizy w Surmaczówce	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	80 000	80 000				
28.	Przebudowa remizo - świetlicy w Ryszkowej Woli	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	130 000	130 000				
29.	Rozbudowa budynku świetlicy w Mołodyczu	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	20 000	20 000				
30.	Budowa „grzybka” w Manasterzu	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	15 000	15 000				
31.	Budowa „grzybka” w Zapałowie	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	15 000	15 000				
32.	Wymiana stolarki w domu kultury w Piwodzie	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	30 000	30 000				
33.	Urządzenie placu przy budynku domu kultury i urzędzie gminy w Wiązownicy	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	100 000	100 000				
34.	Docieplenie ścian budynku domu kultury w Nielepkowicach	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	25 000	25 000				
35.	Urządzenie wielofunkcyjnego stadionu w Wiązownicy (budowa trybun, budynków technicznych i bieżni) - I etap	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	1 000 000	250 000			750 000	
36.	Likwidacja dzikich wysypisk śmieci na terenie Gminy - I etap (porządkowanie)	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	30 000	7 500			22 500	
37.	Urządzenie pól biwakowych w Manasterzu, Surmaczówce, Radawie i Szówsku - I etap	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	100 000	25 000			75 000	
38.	Remonty płyt boisk, trybun i oświetlenia stadionów - I etap	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	200 000	200 000				
39.	Modernizacja śluzy i elektrowni wodnej w Radawie - I etap	2004 - 2006	Budżet gminy ERDF	500 000	125 000			375 000	
RAZEM				20 445 000	7 947 500	600 000		11 897 500	

Tabela 23. Harmonogram realizacji projektów w latach 2004-2006

Lp.	Nazwa zadania	Harmonogram realizacji	2004				2005				2006			
			I	II	III	IV	I	II	III	IV	I	II	III	IV
1.	Nadbudowa i modernizacja istniejącego budynku szkoły podstawowej w Szówsku	2004 - 2006												
2.	Budowa budynku dydaktycznego gimnazjum w miejscowości Wiązownica	2004 - 2006												
3.	Budowa sali sportowej wraz z łącznikiem przy szkole podstawowej i gimnazjum w Wiązownicy	2004 - 2006												
4.	Adaptacja i modernizacja piwnic w istniejącym budynku szkoły podstawowej w Szówsku (Przebudowa)	2004 - 2006												
5.	Budowa sali gimnastycznej w Szówsku (o wymiarach 18x36 m) - I etap	2004 - 2006												
6.	Nadbudowa budynku szkoły podstawowej w Zapałowie na potrzeby gimnazjum - I etap	2004 - 2006												
7.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Wiązownica	2004 - 2006												
8.	Budowa kanalizacji na odcinku Manasterz-Wiązownica "Bednarów" (kolektor przesyłowy)	2004 - 2006												
9.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Piwoda	2004 - 2006												
10.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Ryszkowa Wola	2004 - 2006												
11.	Budowa kanalizacji sanitarnej w miejscowości Zapałów	2004 - 2006												
12.	Rozbudowa istniejących sieci kanalizacyjnych na obszarze nowych terenów budowlanych	2004 - 2006												
13.	Rozbudowa istniejących sieci wodociągowych na obszarze nowych terenów budowlanych	2004 - 2006												
14.	Budowa sieci wodociągowych na terenach rekreacyjnych w Radawie - I etap	2004 - 2006												

15.	Rozbudowa stacji wodociągowej w Piwodzie w celu poprawy jakości wody dostarczanej na teren Gminy	2004 – 2006												
16.	Budowa drogi Nr G011853 Manasterz – Radawa – Cetula - Ryszkowa Wola (I etap odcinek Radawa - Cetula)	2004 – 2006												
17.	Budowa drogi Radawa-Czerwona Wola, odcinek do ośrodka wypoczynkowego Ojca Pio – I etap	2004 – 2006												
18.	Budowa drogi Zapałów – Ryszkowa Wola	2004 – 2006												
19.	Budowa drogi nr G01857 Ryszkowa Wola – Surmaczówka etap I	2004 – 2006												
20.	Budowa drogi Wiązownica - Bednarów	2004 – 2006												
21.	Modernizacja drogi w Wiązownicy (Wiązownica Dolna)	2004 – 2006												
22.	Budowa oświetlenia ulicznego w Wiązownicy (stacja Nr 6 i 7)	2004 – 2006												
23.	Budowa oświetlenia ulicznego w Manasterzu „za rzeką”	2004 – 2006												
24.	Informatyzacja Gminy i budowa scentralizowanej sieci komputerowej w budynku urzędu gminy	2004 – 2006												
25.	Rozbudowa i nadbudowa zaplecza sportowego i kuchni w budynku domu kultury w Szówsku	2004 – 2006												
26.	Nadbudowa budynku i przebudowa pomieszczeń remizo-świetlicy w Cetuli I etap	2004 – 2006												
27.	Rozbudowa budynku remizy w Surmaczówce	2004 – 2006												
28.	Przebudowa remizo - świetlicy w Ryszkowej Woli	2004 – 2006												
29.	Rozbudowa budynku świetlicy w Mołodyczu	2004 – 2006												
30.	Budowa „grzybka” w Manasterzu	2004 – 2006												
31.	Budowa „grzybka” w Zapałowie	2004 – 2006												

32.	Wymiana stolarki w domu kultury w Piwodzie	2004 – 2006												
33.	Urządzenie placu przy budynku domu kultury i urzędzie gminy w Wiązownicy	2004 – 2006												
34.	Docieplenie ścian budynku domu kultury w Nielepkowicach	2004 – 2006												
35.	Urządzenie wielofunkcyjnego stadionu w Wiązownicy (budowa trybun, budynków technicznych i bieżni) - I etap	2004 – 2006												
36.	Likwidacja dzikich wysypisk śmieci na terenie Gminy - I etap (porządkowanie)	2004 – 2006												
37.	Urządzenie pól biwakowych w Manasterzu, Surmaczówce, Radawie i Szówsku - I etap	2004 – 2006												
38.	Remonty płyt boisk, trybun i oświetlenia stadionów - I etap	2004 – 2006												
39.	Modernizacja śluzy i elektrowni wodnej w Radawie - I etap	2004 – 2006												

kontraktowanie
wydatkowanie

VII. SYSTEM WDRAŻANIA I MONITOROWANIA PLANU ROZWOJU LOKALNEGO NA OBSZARZE GMINY

1. Metodologia wdrażania planu rozwoju lokalnego

Plan Rozwoju Lokalnego jest kontynuacją i uszczegółowieniem – planem operacyjnym Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica. Podobnie więc, jak w przypadku Strategii, aby mógł przynieść spodziewane efekty konieczne jest jego wdrażanie, czuwanie nad jej realizacją i kontrolowanie jej przebiegu, co wymaga spełnienia trzech postulatów: partnerstwa, planowania i kierowania.

Partnerstwo

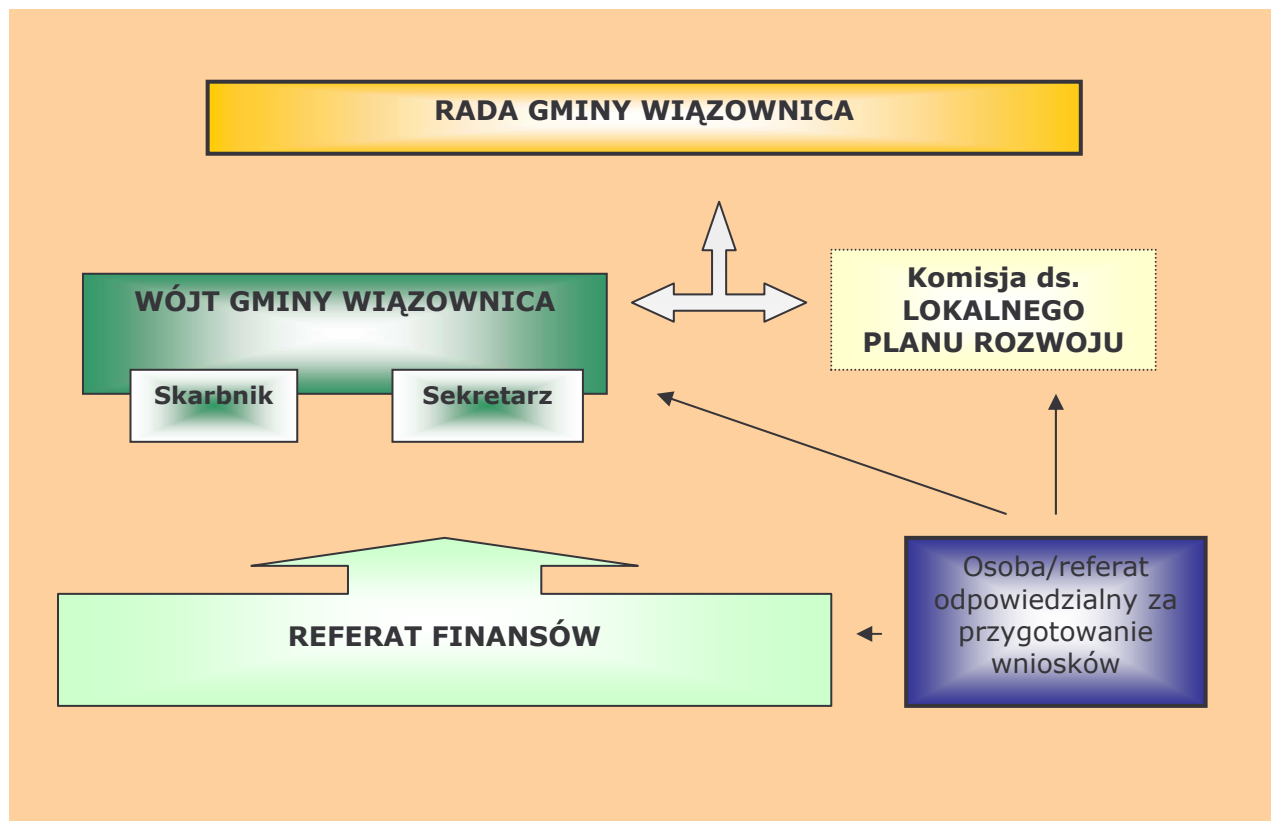
W przypadku Planu Rozwoju Lokalnego partnerstwo polegać ma głównie na włączeniu w proces jego realizacji instytucji odpowiedzialnych za realizację zadań własnych gminy, tj. zadań wynikających z ustawy o samorządzie gminnym. Planowane do realizacji zadania są bowiem szczegółowo zapisane w Planie i nie ma wątpliwości co do odpowiedzialności za ich realizację. Istotny będzie również udział w realizacji planu lokalnych liderów, znacznie jednak ważniejsze wydaje się partnerstwo ponadlokalne, które powinno wyrażać się udziałem samorządów gmin sąsiednich oraz instytucji powiatowych i wojewódzkich przy realizacji Planu Rozwoju Lokalnego. Partnerstwo polegać musi również na działaniach lobbingsowych, które to działania sprzyjać mają realizacji projektów istotnych z punktu widzenia Gminy Wiązownica, jednak nie leżących w zakresie jej kompetencji.

Planowanie

Struktura organizacyjna Urzędu Gminy Wiązownica sprzyja realizacji zadań z wielu dziedzin życia społeczno-gospodarczego, w tym również zadań większości projektów proponowanych w Planie Rozwoju Lokalnego. Koordynacja proponowanych działań pozostanie w kompetencjach Wójta Gminy, do ich opiniowania konieczne wydaje się powołanie specjalnej „okolicznościowej” komisji Rady Gminy. Kluczowym referatem w realizacji PRL jest referat finansów, co w zasadniczy sposób odróżnia plan od strategii. Zadania do zrealizowania zostały zaplanowane powiem na okres najbliższych 9 lat, zostały one uzgodnione i zaakceptowane przez władze gminy i skonsultowane z przedstawicielami społeczności lokalnej. Najistotniejszą kwestią wydaje się więc bieżące monitorowanie możliwości finansowych Gminy Wiązownica, możliwości pozyskiwania

zewnętrznych środków – zdolności do zapewnienia tzw. wkładu własnego oraz jej zdolności kredytowych.

Rysunek 6. Propozycja nadzorowania realizacji Planu Rozwoju Lokalnego

Odpowiedzialność za merytoryczną realizację poszczególnych projektów w „nowozaproponowanych” obszarach rozwojowych można powierzyć pracownikom poszczególnych referatów urzędu gminy.

W przypadku prawidłowego planowania realizacji Planu Lokalnego konieczne jest również powołanie stanowiska/referatu odpowiedzialnego za przygotowanie wniosków wraz z niezbędną dokumentacją pod fundusze strukturalne. Jest to istotne, ze względu na ilość projektów, które potencjalnie mogą być dofinansowywane przez Komisję Europejską.

Kierowanie

Większość zadań związanych z bieżącym nadzorem nad realizacją poszczególnych projektów Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Wiązownica powinna należeć do obowiązków Wójta Gminy. Ważną rolę w procesach wdrożeniowych Planu odgrywać będzie,

w przypadku jej powołania Komisja ds. Lokalnego Planu Rozwoju. Główne jej zadania obejmowałyby:

- bieżącą analizę stanu realizacji Planu, w tym w szczególności nadawaniu priorytetów poszczególnym zadaniom realizacyjnym,
- obserwację uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych, wpływających na realizację Planu,
- opiniowanie źródeł finansowania w postaci stosownego zapisu w budżecie
- opiniowanie stosownych umów partnerskich.

Należy podkreślić, iż Plan Rozwoju Lokalnego, który jest równocześnie programem operacyjnym do Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica w pewnym sensie ją zastępuje. Jego wdrażanie musi podlegać weryfikacji i aktualizacji wspólnie ze Strategią. Zarządzanie Planem powinno opierać się wypracowanym już w trakcie realizacji strategii partnerstwie lokalnym. Plan Rozwoju Lokalnego opracowano metodą społeczną, w taki też sposób powinien być wdrażany i jest nierozdzielnie związany ze Strategią Rozwoju Gminy Wiązownica.

2. System monitorowania, sposoby oceny oraz promocja planu rozwoju lokalnego.

Monitoring to proces systematycznego zbierania i analizowania wiarygodnych informacji finansowych i statystycznych dotyczących wdrażania projektów, którego celem będzie zapewnienie zgodności realizacji projektów i programu z wcześniej zatwierdzonymi założeniami do jego realizacji. Polegał on będzie na obserwacji procesów rozwoju gminy Wiązownica, w celu możliwie szybkiego podejmowania działań, stanowiących reakcję na rozwój powyższych zjawisk.

Wydatkowanie funduszy publicznych, w tym także pochodzących ze źródeł zagranicznych, na działania wspierające rozwój regionalny i gospodarczy, wymaga stworzenia systemu instytucji i procedur, które zapewnią, że środki te będą wydatkowane efektywnie i oszczędnie. Elementem takiego systemu muszą być instrumenty służące do monitoringu i oceny zarówno konkretnych programów czy projektów, jak i szeroko rozumianej polityki regionalnej. Dlatego też system monitoringu musi opierać się na efektywnej sprawozdawczości. Muszą tu zostać konkretnie określone rodzaje potrzebnych raportów i ich częstotliwość, w zależności od analizowanej problematyki (w okresach półrocznych lub rocznych). Powstawać też muszą sprawozdania dotyczące ocen konkretnych programów będących podstawą rozwiązania zidentyfikowanych wcześniej problemów, ocen przeprowadzonych prac: przed rozpoczęciem programu, w jego trakcie i po jego zakończeniu.

Samorząd Gminy Wiązownica odpowiada za kreowanie i realizację polityki rozwoju na poziomie gminy. Proponuje się więc, aby w oparciu o zaproponowane wskaźniki osiągnięć celu, przygotowywane były **kwartalne przeglądy** dotyczące stopnia realizacji podstawowych zadań Lokalnego Planu Rozwoju. Istotnym elementem monitoringu powinny być **roczne sprawozdania** Wójta składane pod ocenę Rady, dotyczące realizacji polityki regionalnej w zakresie głównych kierunków rozwoju. Materiał ten byłby dla Wójta Gminy podstawą do okresowej oceny i ewentualnej aktualizacji priorytetów i celów rozwoju regionalnego.

System monitoringu i oceny polityki lokalnej powinien opierać się na wskazanych wcześniej wskaźnikach osiągnięć (produkt, rezultat, oddziaływania) i powinien objąć swym zakresem następujące sfery:

- monitoring sytuacji społeczno-gospodarczej, w tym uwarunkowań rozwoju,
- monitoring realizacji priorytetów rozwoju i celów strategicznych zawartych w Planie Rozwoju
- monitoring realizacji konkretnych programów i projektów.

Monitoring Planu Rozwoju Lokalnego jest elementem koniecznym w celu aktywnej realizacji zapisów dokumentu. Umożliwia on stwierdzenie, czy program jest prawidłowo realizowany oraz czy założenia, na których go oparto, nie uległy zmianie. Pozwala poza tym na sprawne i elastyczne reagowanie na zmiany, ograniczając przy tym podejmowanie kroków intuicyjnych, czemu z kolei sprzyja brak właściwej informacji i analiz. Efektywny monitoring musi spełniać określone wymagania i tak:

- musi być oparty na ustalonych kryteriach, pozwalających na obiektywną ocenę realizacji programu i efektywności zastosowanych instrumentów rozwoju,
- musi dostarczać podstawy do podejmowania tak strategicznych, jak i bieżących operacyjnych decyzji - musi więc odpowiednio często i „wcześnie” informować o stanie jego realizacji.

Monitoring bieżącej realizacji Planu umożliwi porównywanie - w określonym przedziale czasu - rzeczywistych efektów z planami, co pozwala stwierdzić, czy procesy realizacji zmierzają w sposób optymalny do osiągania założonych celów. Bazą będą tutaj podstawowe informacje o każdym aktualnie realizowanym przedsięwzięciu, jak stopień zaawansowania inwestycji, ilość nowych oddanych obiektów, liczba przeszkolonych osób itp. Prawidłowy monitoring wymaga również gromadzenia, dysponowania i analizowania odpowiednich kategorii informacji, związanych tak ze wskaźnikami, jak i założeniami (baza informacyjna). Są to przykładowo:

- trendy rozwojowe w gospodarce – w ujęciu sektorowym,
- współczynniki ekonomiczne - krajowe, regionalne, lokalne,
- struktura wydatków i inwestycji,
- trendy demograficzne i inne.

Wdrażanie Planu Rozwoju Lokalnego Gminy Wiązownica będzie wspierać realizację zapisów Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica, Strategii Rozwoju Województwa, Narodowego Planu Rozwoju. W całej rozpiętości odnosi się to również do wszystkich podstawowych priorytetów a w szczególności do: modernizacji infrastruktury o znaczeniu ponadlokalnym, restrukturyzacji bazy ekonomicznej powiatu poprzez rozwój sektora małych i średnich przedsiębiorstw i sektora turystycznego, rozwoju zasobów ludzkich poprzez wzmocnienie potencjału edukacyjnego szkolnictwa średniego, wyższego oraz kształcenia ustawicznego, a także do współpracy międzynarodowej powiatu, w tym jego współpracy transgranicznej.

O ile realizacja planu w okresie krótkoterminowym, lata 2004-2006 powinna już obecnie być precyzyjnie zaplanowana i konsekwentnie realizowana, to realizacja planu w okresie długoterminowym (2007 – 2013) powinna być elastyczna i podkreślać jego otwarty charakter, dostosowując się do zmieniających się warunków społecznych i gospodarczych, tak wewnętrznych, jak i zewnętrznych. Szczególnej uwagi wymagać tu będą impulsy wynikające z procesów integracyjnych z Unią Europejską. Powyższe jest ściśle związane z rozwojowym charakterem dokumentu, zakładającym jej okresowe aktualizowanie.

VIII. PODSUMOWANIE I WNIOSKI

- I. Gmina Wiązownica jest zamieszkiwana według aktualnych danych przez **10 927 mieszkańców**. Jest największą gminą w powiecie jarosławskim, gęstość zaludnienia w gminie wynosi 45 osób na km².
- II. Gmina Wiązownica jest gminą typowo rolniczą, gdzie podstawową działalnością jest rolnictwo. Duża ilość osób ma trudności ze znalezieniem pracy i jest na utrzymaniu rodziny. Stopa bezrobocia w gminie w 2002 r. wyniosło ponad 19,9%.
- III. Na terenie gminy funkcjonuje siedem szkół podstawowych jeden punkt filialny oraz cztery gimnazja. Ogółem do szkół podstawowych i gimnazjalnych na terenie gminy uczęszcza 1732 uczniów, którzy pobierają naukę w 94 oddziałach. Stan techniczny większości szkół jest niezadowolający. Szkoły mieszczą się w starych budynkach wymagających remontów kapitalnych. W szkołach w Wiązownicy, Szówsku, Zapałowie, Piwodzie i Mołodyczu działają świetlice szkolne z dożywianiem. Dzieci i młodzież szkolna pozostaje pod opieką 191 nauczycieli (część z nich pracuje w zarówno w szkołach podstawowych, jak również w gimnazjach), z czego: w gimnazjach naukę pobiera 538 uczniów, a w szkołach podstawowych 1194 uczniów.
- IV. Stan infrastruktury technicznej w gminie wymaga poniesienia dużych nakładów inwestycyjnych. Obecnie wszystkie miejscowości znajdujące się na terenie Gminy Wiązownica są podłączone do sieci wodociągowej. Łączna długość sieci wodociągowej wynosi 158,1 km, a długość przyłączy do budynków mieszkalnych – 64,8 km. Obecnie na terenie gminy, w miejscowości Wiązownica znajduje się 1 oczyszczalnia ścieków o przepustowości 450 m³/dobę, natomiast długość zbiorczej kanalizacji sanitarnej wynosi 62,8 km. Sukcesem gminy jest rozwiązanie problemu oczyszczania ścieków sanitarnych z byłych PGR-ów w Zapałowie, Ryszkowej Woli i Piwodzie. Obecna liczba budynków mieszkalnych przyłączonych do sieci kanalizacyjnej według danych z czerwca 2004 r. wynosi – 820 budynków, 991 mieszkań.
- V. W obecnej chwili zgazyfikowane są miejscowości położone przy głównych drogach gminy – Szówsko, Piwoda, Wiązownica, Nielepkowice, Manasterz, Cetula, Zapałów oraz Ryszkowa Wola (bez przysiółków). Północna część gminy, miejscowości Radawa, Mołodycz, Surmaczówka, Wólka Zapałowska - nie posiadają sieci gazowej. Wszystkie miejscowości położone na terenie gminy są zelektryfikowane oraz strefonizowane.

- VI.** W celu usprawnienia działań rozwojowych gminy przygotowany został Plan Rozwoju Lokalnego, który jest równocześnie programem operacyjnym do Strategii Rozwoju Gminy Wiązownica i w pewnym sensie ją zastępuje. **Plan Rozwoju Lokalnego opracowano metodą społeczną, w taki też sposób powinien być wdrażany i jest nierozdzielnie związany ze Strategią Rozwoju Gminy Wiązownica.**
- VII.** Plan Rozwoju Lokalnego Gminy Wiązownica jest z kolei łącznikiem pomiędzy dokumentami planistycznymi przygotowywanymi przed przystąpieniem Polski do UE, a unijnymi dokumentami programowymi obowiązującymi od 1 maja 2004.
- VIII.** Działania przewidziane do realizacji zostały podzielone na dwa czasookresy:
- I etap: 2004 – 2006,
 - II etap: 2007 – 2013.
- IX.** Przewidziane działania to działania wpływające na poprawę warunków i jakości życia mieszkańców, wpływające na rozwój infrastruktury technicznej, wpływające na poprawę środowiska przyrodniczego, wpływające na poprawę otoczenia kulturowego, turystycznego, sportowego.
- X.** Strategiczne obszary gminy powiązane zostały z wyznaczonymi obszarami rozwojowymi, powiązanimi z dokumentami programowymi UE. Obszary rozwojowe Gminy Wiązownica to:
- Infrastrukturę techniczną,
 - Przedsiębiorczość, przemysł, rolnictwo
 - Oświata
 - Kultura, sport, turystyka, rekreacja
- XI.** Wydatki na zadania przewidziane do realizacji w Planie Rozwoju Lokalnego Gminy Wiązownica zamknęły się kwotą 54 825 000 złotych, z tego
- I etap: 2004 – 2006 – 20 445 000 zł,
 - II etap: 2007 – 2013 – 34 380 000 zł.
- XII.** Po uwzględnieniu możliwego dofinansowania ze strony Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego (ZPORR) minimalne nakłady, które gmina będzie musiała ponieść w latach 2004 – 2006 wynoszą ok. 5 111 250 złotych.
- XIII.** Do weryfikacji i monitoringu służą szczegółowo wskazane wskaźniki osiągnięć Planu. Za realizację planu odpowiedzialność ponosi Samorząd Gminy Wiązownica. W oparciu o zaproponowane wskaźniki osiągnięć przeprowadzane

będą kwartalne przeglądy dotyczące stopnia realizacji podstawowych zadań Lokalnego Planu Rozwoju. Istotnym elementem monitoringu będą **roczne sprawozdania** Wójta składane pod ocenę Rady Gminy, dotyczące realizacji polityki regionalnej w zakresie głównych kierunków rozwoju.

Przewodniczący Rady Gminy

Jan Zolyniak